

zsebpénzéből vehessen hát magának egyet. Egy udvarhölgy kíséretében le is ment egy neubergi vegyes kereskedésbe s ott kiválasztott egy szép tollbokrétát. De a mikor fizetésre került a dolog, ijedten vették észre, hogy a csinos kis kalapdísz ára — egész 50 kr! — sem nála nincs meg, sem az udvarhölgnél; elfelejtettek pénzt vinni magokkal a vásárra. Mondták ugyan a felszolgáló boltos asszonynak, hogy a vételért azonnal át fogják küldeni; de a kurta szoknyás stájer asszony, a ki nem ismerte vásárlóinak magas rangját, hallani sem akart az ilyen vásárról s készpénzbeli fizetést követelt; ha nincs pénz, tessék itt hagyni az árút, stb.

A kis főhercegnő nem örömet vált volna meg a kalapdísztól, a mely után már oly régen vágyott s esengőre fogta a dolgot:

— Ne féljen, jó asszonyság, higgye el, hogy mi becsületes emberek vagyunk, — mondá ellenállhatatlan gyermekséggel.

De a köszívű asszonyt ez sem hatotta meg s már-már füstbe ment az egész vásár, mikor szerencsére belépett a boltos, a ki fölismerte a futális helyzetet s nagy hajlongások és bocsánatkérések között megadta az uralkodó unokaleányának a félforintnyi rövid lejáratu államhitelt.

Most már az oly fáradtságosan meghódított tollbokrétája is ott látható képünkön a kis főhercegnő kalapiján, mint igazi diadal jelvény.

FALUSI TEMPLOMBAN.

Szabó Endre költeménye.

Derdős nyári reggel — harangzúgást hallok,
Beh régen hallottam én ezt a harangot,
Beh régen, beh régen! El is felejtettem.
Emléke elaludt lassan a lelkemben,
Hogy innét elmentem.

Hogy szívembe zúg a harang szava újra,
Emlékeim álmát valami elfújja,
Eber ábrándokat szöveget a lelkem,
Gyermekkorom újra itt van a jelenben,
A többieit felejttem.

Megye a templomba . . . Szivem elfogultan
Zakolat keblemben, míg oda visz útam,
S mintha nagy bűnöknek megbánója volnék.
Szorongva tünődöm magamban: ha én még
Imádkozni tudnék.

Hej, mert a míg jártam a hiú világot,
Úgy elfelejtettem én a Miatyánkot!
Bele kezdék félve, elakadok benne,
Csak a „mindennapi kenyérnek” kérelme
Maradt meg eszembe’.

— A kiesi templomba nagy komolyan lépek,
Meghatottan nézem az ájtatos népet.
Régiből ismerem a legnagyobb részeit,
Ők is megismernek, csodálkozva nézik:
Mit keresek én itt.

Fenkölt ünnepélylél a szolozsma zendül
S új emlék fakad fel megint a szivemből,
Új emlék megint az őz pap imájára,
Mit a templom népe buzgón mond utána,
Szemeit lezárva.

Merengő orgona, komoly fehér falak,
Félhomály, kopott szék, mind a régi maradt,
Csak egy kellene még közből: egy gyermek,
Ki összetett kézzel édes anyja mellett
Buzgóságra gerjed.

De hiszen ő itt van: összetett kezekkel
Mondom a könyörgést a gyülekezettel . . .
— Imádkozni, mikor körültem e jó nép,
Mintha csak most is a régi gyermek volnék,
Tudok már, tudok még.

A KIS KIRÁLY BESZÉLŐ BABÁJA.

Jókai Mór meséskönyvéből.

Az országa nagy volt és hatalmas; de ő maga azért nagyon kis király volt. Összevissza nem volt több három esztendőnél.

Mikor a trónusba ültették, alig látszott ki a feje a biborpalástból, s a kis fejecskeje majd elveszett a gyémántoktól ragyogó koronában. Hanem azért királyhoz illő méltósággal fogadta a rendek hódolatát, fel tudta emelni a királyi pálczát s helyeslő fejbőlintással intett a miniszterelnöknek, mire az kijelenté, hogy ő felsége megnyitotta az országgyűlést, mire általános éljenzés zendült meg.

A kis király azt kiáltotta: «Mama! hol a mama!» Erre az országgház elnöke kimondá a rendek határozatát, hogy a király legmagasabb kívánságára az özvegy királyné regenszöül rendeltessék a király mellé.

Akkor aztán külön udvartartást kapott a kis király: főudvarmestert, főlovászmestert, kincstárost, és egy sereg belső titkos-tanácsost. A miniszterek mindennap megjelentek előtte és referáltak neki az ország állapotjáról, a hadseregről és a hadi tengerészetről, a kolóniákról és a marokkói ügy fordulataráról. Azután jött az udvari főorvos; megírta a hivatalos jelentést a király egészségi állapotáról a hivatalos lap számára; csak azután jöhetett hozzá az anyja, a királyné; de annak is előbb be kellett magát jelentetni a főudvarmester által, hogy elfogadja-e a király?

S a kis király nagy figyelemmel hallgatta végig a miniszterek előadásait; nem firkálta tele madarakkal az eléje tett iratokat s ha rövid volt a miniszter előterjesztése, megajándékozta azt egy czukedlivel, a miért is ugyancsak igyekezett minden miniszter minél rövidebb lenni az előadásában.

Hanem aztán mikor a királyné bejött a szobába, akkor egyszerre elfelejtette a kis király, hogy ő két világrész fölött uralkodik, eléje szaladt, a nyakába ugrott, össze-vissza csókolta s aztán játszottak egymással bujósdit.

Azonban ha a királynénak, a kis király anyjának magának is olyan nagy teketóriába került a kis fiát, a királyt, naponta meglátogatni; volt egy még a királynénál is hatalmasabb asszony, a ki nem kérdezte a főudvarmestertől, hogy szabad-e a királyhoz bemenni?

Ez az a bizonyos «fekete asszony».

Mikor valami nagy járvány dul az országban, azt szokták mondani: «itt van a fekete asszony!»

Az előtt aztán nincs magas palota, nincs bezárt ajtó, nem állják el az utját alabárdos őrök. Be tudott az jutni a kis királyhoz is kéretlenül.

A kis király nagy beteg lett. Oda hitták az ágyához az ország leghíresebb orvosait, a csodavesztő szent hölgyeket; felhordták a templomok sekrestyéiből az ereklyéket, hogy megtartsák a drága életét; mert ennek a kis királynak a kis csiny kezében volt az egész ország jövőendő békessége, boldogsága.

De a királyné most már nem hagyta magát a ceremóniák által visszatartani. A mint fia beteg lett, odarohant hozzá bejelentetlenül és aztán ott is maradt nála éjjel-nappal. Ő ápolgatta, takargatta, itatta enyhítő szerekkel, gyűgyögtette édes szavakkal: tartotta mesével s mikor elaludt a beteg gyermek, akkor letérdelt az ágya elé s imádkozott, míg a beteg föl nem ébredt.

Közeledett a karácsony. Minden gyermek, még ha király is, előre örül annak, hogy mi ajándékot hoz majd karácsony estéjén számára a Jézuska.

A királyné azzal biztatta a kis beteg királyt, hogy az ő számára hoz majd a kis Jézuska egy

olyan babát, a mely beszélni tud: elmondja magától az egész miatyánkot.

Ezzel a kecsgetetéssel bírta rá, hogy bevegye a keserű orvosságot.

És az nem volt hiu ámitás. Van egy nagy ezermester, a ki villamossággal csodaműveket tud alkotni: Edisonnak hívják; ez kitalált egy olyan fufangot, hogy a mi beszédet ember elmond, a mi zenét hangszer kiad, azt egy vékony lemez mind híven felfogja, s ha ezt a lemezt egy arravaló gépbe beleteszik, úgy hangzik aból a beszéd, ének vagy muzsika, mintha egész ember, hegedű, zenekar volna benne. Ilyen babát készítettek a kis király számára, a mit ka-

Mikor elaludt a beteg gyermek, akkor letérdelt az ágya mellé, s imádkozott.

rácsony estéjén a kis Jézus nevében kellett neki megkapni.

Csak hogy azon a napon már nagyon odáig volt a szegény kis király. Se evett, se ivott, se nem beszélt: a szemeit is alig nyitotta már fel. Az orvosok kifogytak minden tudományukból: erdőn, mezőn nem termett már olyan gyógyerejű fű, a mi őt felüdítse. Kétségbe volt esve az egész ország. A főváros népe egész éjjel az utcán sereglett a királyi palota kapujában, lesve a hirt a beteg királyról.

Ilyen volt a karácsony estéje. Megjött a beszélő baba. A királyné maga vitte azt oda a beteg fiának; a kezébe tette; itt van a beszélő baba.

Megnyomták a rejtett gépet. A baba elkezdte mondani: «Mi atyánk, ki vagy a mennyekben», végig is elmondta. Múskor a kis király, a mi atyánkot hallotta elmondani, mindjárt összetette a kezét s utána mondta; most meg sem mozdult ajkai; a kezeit sem tette össze, nem is látszott az arcán semmi öröm a csodás baba láttára: lehunyta a szemeit és kiejtette a játékot a kezéből.

Az orvosok összedugták a fejüket s diáklul kezdtek el beszélni. Rossz jel! Mikor már az orvosok diáklul beszélnek egymással. Már akkor nincs segítség a földön.

Ekkor valami hangos gyermekírás hangzott át az ünnepélyes csenden. A sírás a külső termekből jött.

Ki bátorodik a királyi palota ünnepélyes csendjét ilyen erőszakos zajjal megháborítani! — Ne bántsátok! — monda a királyné. —

Az árvaház apró szentjei vannak odakünn. Minden karácsonyestén ajándékot szoktak közöttük kiosztani. Ma is feljöttek. Kinézek magam: miért sír valamelyik.

A királyné kiment az előterembe, hol szokás szerint fel volt állítva a pompás karácsonyfa az árvagyermek számára.

Egy kis pisze apróság ott bömbölt a kará-

Mikor a trónusba ültették, alig látszott ki a feje a biborpalástból, hanem azért fel tudta emelni a kormánypálczát.

«Miért sírsz kicsikém?» kérdezé tőle a királyné.

csonyfa mellett, a két öklével törülve a könyező szemeit.

— Miért sírsz, kicsikém? — kérdezé tőle a királyné.

— Hát mikor nekem nem hozott a Jézuska semmi karácsonyifát.

Az bizony megese. Több volt a gyerek, mint a nekik szánt ajándék: a legkisebbnek nem maradt semmi.

— No, ne sírj! Majd neked is hoz a Jézuska valamit.

Azzal visszament a kis király szobájába a királyné, s a beszélő babát, a mit a beteg kiejtett a kezéből, felvette és kivitte a hoppon maradt árvácska számára.

És aztán elnézte, hogy ugrál, tánczol, kaczag és kiabál a boldoggá tett kicsike örömeiben, mikor pedig egyszer a csodababa megszólal és elkezd:

— Miatyánk, ki vagy a mennyekben! akkor egyszerre térdre esik a kis fiu, s a többi árva gyerek is mind letérdel, s kezeiket összetéve, halkan mormogják utána az imádságot.

Odakünn a palota kápolnatornyában megszólalt a lélekharang: a haldokló kis király lelkiüdvéért.

A királyné visszatért a kis király szobájába. Már akkor nem volt ott senki más, csak egy imádkozó apáca. Az orvosok lemondtak a betegről s elosontak a hátulsó ajtón.

A kis király ott feküdt, behunytt szemekkel az ágyán, alig pihegett már. Az anyja a nevét susogta: azt sem hallotta már többé.

S a mint a legelső hajnalsugár, mint egy fényes aranypázsma beszűrődött a színes ablaküveg karimáján keresztül, odavilágítva a kis király arcára: a királynénak úgy tetszett, mintha ez arcz egyszerre kipirulna.

— Gyermekem! Fiacskám! suttagó a királyné.

S erre a hangra egyszerre felnyitotta a szemeit a kis király. Nem halál volt az, hanem álom, életadó édes álom, a mi őt elringatta. Felugrott magától fektéből s azt kérdé nagy vidám fenhangan:

— Hát, hol van az a beszélő baba, a mit a Jézuska hozott? Hadd játszam vele!

— Itt van, itt van! Te magad vagy az! kiáltá zokogó örömmel a királyné, csókjaival árasztva el a halálból visszatért gyermekét, szeme világot.

A fekete asszony eltávozott: a kis király meggyógyult.

És az egész nép azt beszéli, hogy a miért a királyné odaajándékozta az árvagyereknek a kis király beszélő babáját, cserében a Jézuska visszaajándékozta a királynénak az ő beszélő babáját.

S a mit a nép mond: az igaz.

helyett János főherceg vette most át, s az Isar felé nyomult. De a hohennlindenai erdőségben Moreau dandárai meglepték s bekerítették. Nyolcz ezer embert vesztett az osztrák sereg, 12 ezer ember és 87 ágyú esett a francziák hatalmába. A nagy vereség csapása, a harcz veszélye újra kiszította Károly főherceget a kegyvesztettség homályából, hová udvari fondorlatok taszították, s a mellözött hős megint személyesen vette át a fővezényletet. De már késő volt. Moreau majdnem Bécs alatt állott, s az 1800 decz. 25-én megkötött fegyvernnyugvás az egész Duna völgyét, Tirolt s számos erőd-dél együtt a francziák kezére játszotta.

Míg ezek történtek, Kobentzl és Bonaparte József Lunevilleben alkudoztak a béke végleges megkötéséről, melynek feltételeit minden huszonnégy órában módosította az ágyúk szava. Kemény feltételek voltak azok, melyeket Bonaparte szabott a császárnak, de el kellett fogadni, s a lunevillei békekötés 1801 febr. 9-én aláíratott. Egyetlen engedmény volt az, a mit Kobentzl kinyerhetett: Francziországot belegegyeztet a jobbparti erődök visszabocsátásába. Egyebekben a lunevillei békekötés alapja ugyanaz volt, a mi a campo-formiói szerződésé. Ausztria elvesztette Németországban a salzburgi érsekséget, mely kárpótlás gyanánt a toskanai nagyhercegre szállt, s olaszországi területeit, melyek a pármái herceg birtokába jutottak. Anglia elszigetelve maradt Európában; a párharcz Pitt és Bonaparte közt megkezdődött.

Még a politika változó izgalmai közt sem maradt azonban ment Bonaparte személye közvetlenebb veszélyektől. 1800 októberében egy összeesküvés szálait fedezte fel a rendőrség, s egy Chevalier nevű gépésznél robbanó gépet foglalt le, a nélkül azonban, hogy a merénylet czélba vételére kellő bizonyítékok lettek volna találhatók. Komolyabb veszély fenyegette az első konzult 1800 decz. 24-én, Francziországra való visszatérése alkalmával, a mikor a Saint-Nicaise utcába berohogó fogatát az ott elzáró kis taliga tartóztatta fel. A kocsi elhaladt, de ugyanazon pillanatban rettentő dördülés rázta meg a levegőt, mely darabokra törte a kirakatok üvegeit s több járókelőt sujtott halálra. Bonaparte rögtön felfogta a veszélyt, s kocsisának megparancsolta, hogy az operába hajtsen. Neje ott várta s miután jelenlétével megnyugtatta a közönséget, hazatért a Tuileriákba. Egy pokolgép volt elhelyezve az úton; az áldozatok száma sokra ment, de a merénylők elmenekültek.

Hanem az eset alkalmat adott arra, hogy a kamrában is szóba kerüljön s Fouché miniszter hosszú száműzetési listával állt elő, melyben a vélt vagy valódi összeesküvők ellen a legerélyesebb rendszabályokat kérte. «Nem törrel kezökben lettek letartóztatva, — így vezette be jelentését, — de azért mindannyian képesek tört élesíteni és ragadni.» Az indítvány az első konzul aláírásával volt megerősítve s ez elég volt, hogy a harmadnap 33 jakobinus vegye útját Guyanna felé, nagyobb részök bizonyosan ártatlanul.

Mindez azonban nem gátolta, hogy Francziorszag mindinkább a kibontakozás útjára jusson. A pénzgyök állapota lassan, de tartósan javult; az eladott államjavak egy része a közoktatás és a rokkantak fölségélyezésére lön fordítva, s az állami igazgatás minden ágában pezsgő élet virágozott fel. Utak és csatornák épültek nagy áldozattal, s a jogélet biztonságát a magánjog kodifikációjának nevezetes műve, a Code Napoleon segítette elő.

Bonaparte érezte azt is, hogy alkotásainál egy van, a mi különösen alkalmas maradandóságot biztosítani; a vallás összhangzathozása a dolgok új rendjével oly követelmény, mely elől nem térhet ki a lényegesen katolikus Francziorszagban. Ez volt az ok, a miért tárgyalásokba bocsátkozott a római kuriával, melyek végre a konkordátum megkötésére vezettek. A szentszéknél levő követe kinyerte, hogy a pápa Consalvi bíbornokot személyesen küldje Párisba azon kérdések tisztázására, melyek az állam és egyház közjogi viszonyával voltak kapcsolatosak.

A Bonaparte által czélbavett egyházi reform egyszerű volt: az állam által kinevezendő s a pápától megerősített hitván püspök, a papság állami javadalmasása, az egyházi bíraskodás eltörlése. Annymra el volt határozva e programot keresztül vinni, hogy mikor Consalvi bíbornok első kihallgatáson jelentkezett a fényes

VÁZLATOK
A FRANCZIA FORRADALOM TÖRTÉNETÉBŐL.

Második sorozat.

Egykorú és a legújabb források után.

XIII.

I. Pál csár halála.

Negyvenöt napig tartott csak a fegyverszünet, mely Ausztriával a békealkudozásokat bevezette. Negyvenöt nap mulva megint felújultak az ellenségeskedések, s ez alkalommal minden szem önkéntelenül Németország felé fordult; itt várták ösztönözülleg a jövőendő nagy katonai eseményeknek kifejlődését. A fővezényletet osztrákrészen Károly főherceg

teremben, mely telve volt az udvaroncok díszes seregével, Bonaparte be sem várta, míg eléje járul, hozzá közeledett s e szavakkal szólította meg: Ismerem Franciaországba jövetele okát. Kívánom, hogy azonnal kezdjék meg a tanácskozásokat, öt napi időt engedek s tudtára adom, hogy ha öt nap alatt a tárgyalások be nem fejezettek, vissza kell térnie Rómába, mert ez esetben tudom már, mit kell tennem.»

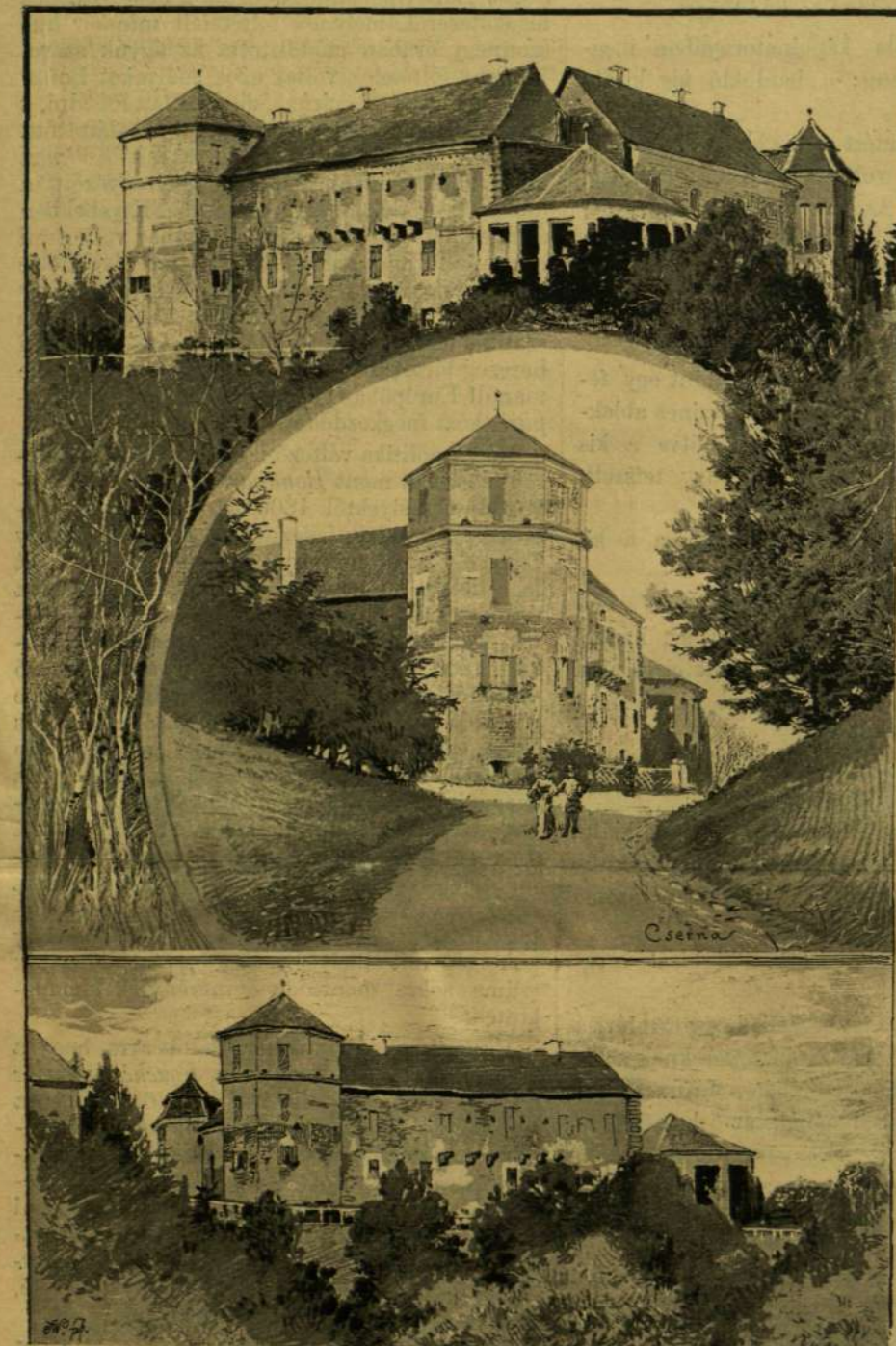
Consalvi bíbornok nem is tanúsított túlságos merev magatartást. Sok pontban engedett, de a mi a vallásgyakorlatnak állami hatóság általi szabályozását illette, e részben határozottan megmaradt tiltakozása mellett. Végre is a kon-

VIII. Henrik angol király megváltoztathatta országa vallását, én is megtehetem azt. Elmehet! Ez a legjobb, a mit tehet. Szakítani akart... legyen hát. Mikor utazik el? — «Ebéd után, tábornok úr», felelt nyugodtan a bíbornok.

De azért még sem utazott el. A tárgyalások fonalát újra felvették, s végére is Bonaparténak kellett engedni, habár bizonyosan csak oly czélzattal tette, hogy a legelső alkalommal visszavonja engedményeit. De a mit engedett, az elég volt, hogy a bíbornok lelkiismeretét megnyugtassa. A pápa helybenhagyása nem soká késétt, előbb azonban kinevezték az új püspököket. Itt is sok huzavona támadt, de végre

1802 ápr. 18-án, húsvét napján, a konkordátumot kihirdették Páris utcáin. Tizenegy óra tájban roppant néptömeg töltötte be a Notre-Dame székesegyház minden zeg-zúgát, hogy lássa a pápa küldöttjét és Bonapartét, az első konzult, diadala sugarainál, s a katolikus vallás pompázó szertartásait. A Te Deum elhangzott, az új püspökök felavatása végbement, s mindenik sietett elfoglalni helyét egyházmegyéjében.

Mindazáltal a belső sikerek csak részben kárpótolhatták a külügyi helyzetben fenyegető válságot. E válság most Anglia részéről nyert kiváló jelentőséget. I. Pál császár halála szétrobbantotta

Vécés vára és déli donjonja.

Cserna Károly rajza.

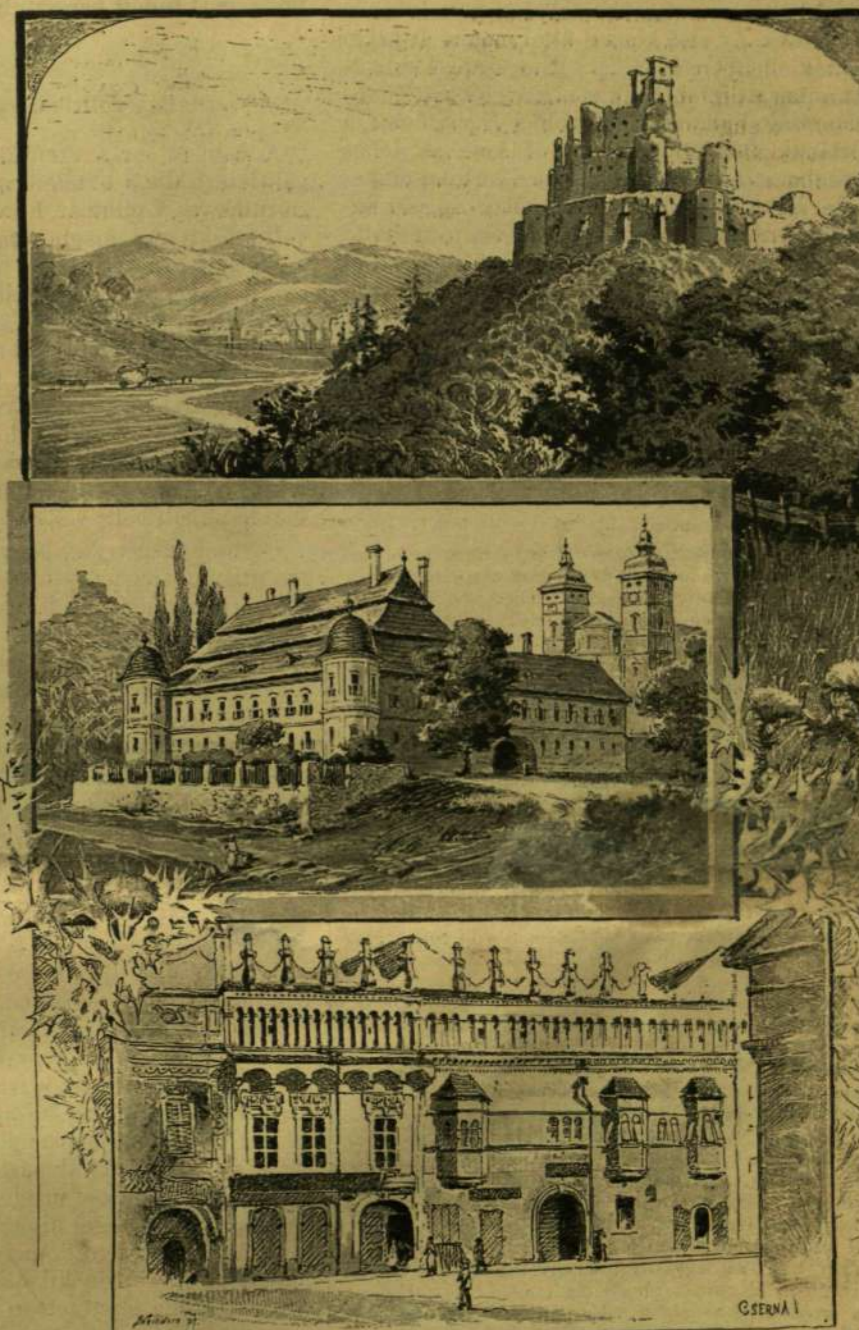
GEORGIUS RAKOCZII, D G PRINCEPS TRANSYLVANIAE, MOLDAVIAE, DUX, COMES PALATIN, TRANSALPINENSIS PARTIUM REGNI HUNGARICAE, QUAE PER ANTIQVAM CELEBRATAE PUGNA FRANKENSIS DOMINVS, ET SICILORVM COMES &c. En noua factores belli gloriá ferre. Tándi in hofris Dux 1707-1711

II. Rákóczy György.

Gróf Zrínyi Miklós, a költő.

Gróf Zrínyi Miklós, a költő.

Makovicza-vár, Zboró s az eperjesi Rákóczy-ház.

Cserna Károly rajza.

zulkan kelle fontos módosítványokat engednie. De mikor aláírásra került a dolog s a bíbornok e czélból fölkereste a diplomáciai tárgyalások folytatásával megbízott Bonaparte Józsefet Bernier abbé kíséretében, a pápai követ alig fogta kezébe a tollat, alig vetett egy pillantást az egyezmény szövegére, észrevette hogy annak ép az általa módosítani kívánt pontjai változatlanul vannak fentartva, s egyéb változtatások és pótlások hozzáadva. Bonaparte József csodálkozást színlelt; Bernier zavartan szól: «Az első konzul így akarta; véleménye szerint, az embernek mindig joga van változtatni valamin, míg alá nincsen írva. Különben a szövegezés neki nem tetszik, s ohajtja a czikkelyeknek ily értelemben leendő változtatását.»

Viharos jelenetekre került a sor a konzul és Consalvi bíbornok közt. Az előbbinek szándéka volt még az nap ünnepélyes lakomát rendezni a konkordátum megkötésének ünnepelésére. Most minden abban maradt, mert a bíbornok nem engedett; rendíthetetlen elhatározással jelentette ki ezt a Tuileriákban is. Bonaparte széttépte a konkordátumot s hangtól remegő hangon szól: «Jól van. Nincs szükségem Rómára! Ha

Rákóczy

Rákóczy utolsó hadiparancsának aláírása.

naczagod alazatos
Szolgálatia meg el
Bathory Sofia

Rákóczy György

II. Rákóczy György ifjokori aláírása.

Báthory Zsófia, II. Rákóczy György neje aláírása.

II. RÁKÓCZY GYÖRGY ÉLETRAJZÁNA — A «Történelmi Életrajzok» legújabb füzetéből.

a tengeri hatalmak szövetségét. A hatalmas kényúr hóbotjai rég aggasztó méreteket öltöttek; maga a császárné és fiai abban a veszélyben forogtak, hogy egy nap Szibériába küldjék őket. Mindenki remegett I. Pál előtt, de ez nem akadályozta meg, hogy maró karrikaturák forogjanak közkezen ő róla; s ezek egyikében úgy tüntették fel, mint a ki egyik kezében papírt tart e felirattal: «ordre» (rendelet), a másikban e felirattal «contre ordre» (ellenrendelet), végre homlokán ez volt olvasható «désordre» (rendellenesség). Nem csoda, ha a birodalom legelőkelőbb nagyjai titkos összeesküvést szítottak I. Pál tehetetlen kormányzata ellen. 1801 már-

cius 23-áról 24-ére virradó éjjel az összeesküvők, élükön a császár kegyencével, Pahlen gróffal, behatoltak a fejedelmi palotába. A két hajdu, ki a császár hálósobáját őrizte, az első összezapásra megszaladt, a palotaőrég az összeesküvők részén volt. A boldogtalan császár, álmából felriasztva, a függöny mögé rejtőzött. De Benningsen tábornok észrevette s egy iratot tartott elébe: «It van lemondása, írja alá fölséged s felelek életéről.» De a császár szabadkozott; az összeesküvők erre betódultak a terembe, a lámpa feldőlt s kialudt; a sötétség ez őrizetlen pillanatában valaki egy kendőt szoritott Pál császár nyakára, s egy kardcsapás érte fejét. Mire világot

hozta, már halva volt. — Pahlen gróf vitte meg a hirt a trónörökösnek.

Az ifjú kezeibe rejtve arczát, keserű könyvekbe tört ki, a midőn értesült atyja szomorú végéről, s szemrehányásokkal halmozta el a szótlanu előtte álló pétervári kormányzót. Utoljára Pahlen gróf megtörte hallgatását: «Elég volt a gyermeksírásból, — mondotta a fiatal császárnak, — most már uralkodjék felséged, s e szavakkal magával vitte az ifjút, hogy bemutassa a csapatoknak.

Néhány nappal rá Sándor császár megkoronázott. Mint egy szellemes francia nő írta volt Párisba: «Mögötte mentek nagyatyja gyilkosait.

*az In engedje hogy 1710, által urag
on meg legény 212 ra. en perig
maxadok Nagodnak mint kegyelmes
Vramnak alazatos polgaria
Rakotnyan. 24 Januarj*

Zrínyi Miklós levelének töredéke.

G. Zrínyi Miklós

oldalán atyjáéi, s háta mögött a tulajdon magáéi.» Pahlen gróf törekvése, hogy ő kormányozza a fiatal császárt, nem ment teljesedésbe; az özvegy császárné I. Pál gyilkosainak számüzetését követelte. Birtokaira visszavonulva, a gróf minden márcz. 23-án hajnalig ivott, hogy elűzze magától a szomorú évforduló gyöttrő emlékeit.

Pál császár halála megbotította a semleges hatalmak ligáját s bizonyára nagy hasznára volt

I. Pál császár ellenszenva a párisi forradalmárok iránt annyira ment, hogy még a francia divatot is kiküszöbölte udvarából. Jaj volt annak, a ki a császár életében Pétervárt, még ha gyermek volt is, rövid kabátot és kerek kalapot hordott. Egészen más volt e tekintetben fia, Konstantin nagyherceg, ki nyíltan magasztalta több ízben a forradalmat, s mindenkit «tölyg»-nek czimzett, a kit ki akart tüntetni. A nagyherceg egész fiatal volt még, mikor nőt vetett egy szász-koburgi hercegnőt. Másnap, a menyegző után Katalin császárné 30,000 arany rubelt küldött neki, hogy azzal ajándékozza meg feleségét. Katalin azt várta, hogy a nagyhercegné sietni fog megköszönni e kegyet, de ebből semmi sem lett. A császárné meglepte meg a részére küldött összegget. Tagadó válaszára rögtön a nagyherceget fogta elő, hogy mit csinált a pénzrel.

Angliának abban, hogy Bonaparte hajlamait békésebbre hangolja. A nagy kérdés, mely Angliát Franciaországtól még mindig elválasztotta, Egyiptom bírása volt. A megoldás most már nem késhetett, 1801 márc. 7-én a közép-tengeri angol hajóhad egyszerre 18 ezer embert vetett az abukiri síkra *Abercromby* vezérlete alatt, a mi a török és indiai haderővel együtt majd 60 ezer embert tett ki az alig 15 ezere leolvadt francia okkupált hadsereggel szemben. Ellenben a francziák hiában vártak segílyt. *Ganteaume* tengernagy Brestből elindult hajói vihártól, angol czirkáló hajóktól üzőbe véve, voltak kénytelenek visszatérni.

Egyiptom kiürítésének az angolok által a francia sereg elébe szabott föltételei különben lehető méltányosok voltak. A csapatok fegyveresen és podgyászaikkal hagyhatták el Afrikát s angol költségén, angol hajókkal térhettek vissza hazájokba. Az első konzul által megjelölt béke-pontok ellenben már sokkal fogasabb kérdéseket adtak a diplomácia elé. Ezek szerint Franciaország hajlandó lett volna Egyiptomot a portának átengedni, de viszont Amerika teljes visszabocsátását kötötte ki a régi birtokosok kezébe. Ezt a tárgyalások vezetésével angol részről megbízott lord *Hawkesbury* nem fogadhatta el. Új fenyegetések, új készülődések, végre *Bonaparte* is mérsékeltelte ohajját; a békét hón ohajította mindkét fél. Semmi sem állott útjában, hogy az előzetes békeegyezményt végre — 1801 okt. 1-én Londonban aláírják. Két nappal rá a helybenhagyás is megjött Párisból. A hír lázas

De ez a legnagyobb hangon csupán ennyit válaszolt: «Asszonyom, az összeget legelső és legszegényebb alattvalóimnak, atyáimnak adtam.»

Nagy is maradt *Konstantin* nagyherceg befolyása később is atyjára, annak uralkodása alatt, mi a czár heves és lobbanékony természete mellett nem egy ízben vált javára a kormányzás érdekében is. Altalan *Pál* czár maga is annyira ismert szerencsétlen természetét, hogy szükségesnek tartotta parancsot adni, ne merjék semmi rendeletet, semmi büntetést huszonegy óra leforgása előtt végrehajtani. Csak így óvhatta magát a késő megbánástól.

Máskülönbén a czár jóindulatát ép oly könnyű volt megnyerni, mint haragját magára vonni. Többek közt egy francia emigráns, a kire megbozankodott, parancsot kapott, hogy Pétervárt három nap alatt hagyja el. Miután az első parancsok nem engedelmekedtek, másodszor is ráparancsolt *Pál* czár, hogy rögtön hagyja el a székvárost. Az emigráns a helyett, hogy a rendeletnek eleget tett volna, elküldte a czárnak *üres erszényét és tárcáját*. Az uralkodónak nem volt mit tenni, jelentékeny összeget ajándékozott neki s ismételte parancsát. De mielőtt az emigráns a határa ért volna, már ott találta a czár parancsát, hogy maradjon Oroszországban s vegye át az estlandi csapatok parancsnokságát.

Nem volt ily elnéző a czár azok iránt az orosz főnemsek iránt, kik egy régi törvényerővel bíró orosz szokást, mely szerint az uralkodó személyes szolgálatához tartozó egyének nem voltak törvény elé idézhetők, arra használtak fel, hogy ne fessék adósságukat. *Pál* czár fölhatalmazást adott minden hiteltelőségeket, hogy egyenesen hozzá forduljon s ily módon az adós végre is kénytelen volt eleget tenni kötelezettségének.

A czár egyesilektségét semmi sem ismertette jobban, mint az, hogy ő volt az egyetlen Katalin czárnő udvarában, ki annak idején fenhangon helyeselte az ifjú svéd király magatartását, mikor ez vonakodott idősebb leányát, *Helena* nagyhercegnőt nőül venni. *II. Katalin* élénken ohajította a házasság létrejöttét, a svéd király nem volt ellene, de országai alap törvényei értelmében kívánta, hogy a menyegző előtt a nagyhercegnő térjen át a svéd államegyház kebelébe, s vegye fel a lutheránus vallást. Hanem ennek megvizont az orosz törvények állottak útjában. Mindamelllett megígérték a svéd királynak, hogy eleget tesznek ohajításának, mire ő Pétervárra jött.

Megtörtént az eljegyzés, este nagy bára gyűlt össze az udvar s a külföldi hatalmak képviselői. Abban a pillanatban, melyben a király a bába volt indulandó, a czárnő átnyújtotta neki miniszterei által a házassági szerződést, s sürgette őt, hogy írja alá olvasatlanul, mivel különben megvárakoztatná a császári családot. De a király nem bízott az orosz politika egyenességében s minden áron olváni akarta előbb az iratot. Mekkora volt meglepetése, midőn az okmány szövegét egészen ellenkezőnek találta azzal, melyben szóbelileg meggyeztek, sőt oly pontokat is talált abban, melyek egyenesen felhatalmazták volna az orosz kormányt a svéd királylag helyébe való beavatkozásra. A svéd király természetesen megtagadta aláírását, s kijelentette, hogy ha meg nem változtatják az okmányt, azonnal elutazik. *Katalin* czárnő a maga részéről azt izente vissza, hogy: «tesseék, s rendeletet adott a bálnak megtartására. Ekkor történt, hogy *Helena* nagyhercegnő így nyilatkozott: «Nagyanám megölhet, Szibériába küldhet, de nem kényszeríthet rá, hogy a bálna megjelenjek.» A többi nagyhercegek és nagyhercegnők könyökkel szembeálltak a bálna, *I. Pál* pedig, akkor még csak trónörökös, teljességgel nem tett féket a nyelvére, hogy kijelentsen, mikép a svéd király magatartásában nem lát gúncolnivalót, s különben is örül, hogy lánya nem ment Svédországba, a hol egy orosz hercegnő alig lehetne boldog.

örömet kellett a lakosság minden rétegében. A francia követ lovait kifogták kocsiájából, mindegyikét «*éjen Bonaparte!*» hangzotta s a nyilvános banketteknek poharakat irítotték egészségére.

Van még e korszaknak egy nevezetes emléke, mely kiváló tanulságú szolgál *Bonaparte* kormányzati bölcsességének. Azelőtt a rendjelek osztogatása kis számú kiváltságosnak vala fenntartva; *Bonaparte* a kitüntetésekbe bele akarta foglalni a nemzet egészét, megteremtette a *becsületrendet*, hogy ezzel fölkelte a nemzet nemesebb érzéseit, de ugyanekkor demokratikus alapokra fektesse a polgári kitüntetések rendszerét. Bármily hatalmas eszközévé lett is ez intézmény később a császárság politikájának, akkor még sokkal jobban át volt hatva Franciaország a forradalom hagyományaitól, sem hogy a törvényjavaslat ellenzésre ne talált volna. Csak kevés többséggel tudott keresztül menni.

XIV.

Egy politikai gyilkosság.

A nemzet sorsa ezentúl *Bonaparte* kezébe volt letéve. De a hatalom még csak tíz évre volt rá ruházva. A pillanat, ha valaha, most kedvező volt a diktatura meghosszabbítására. De *Bonaparte* nem árulta el lelke titkos gondolatát. Azt akarta, hogy mások találják azt ki. *Cambacérés* vállalkozott e lekötélő szerepre, s gondoskodott az út egyengetéséről a szenátusban. Senki sem látott át az ügyesen takarogatott terveken. A szenátus készséggel szavazta meg *Bonaparte* hatalmának tíz évre való meghosszabbítását. Egyedül *Lanjuinais* tiltakozott e diktatura ellen, és még valaki — maga *Bonaparte*. De ő más szempontból.

Ősztöne megérezte, hogy a demokratikus abszolútizmus legkényelmesebb eszköze minden időben a néphez való felhívás volt. *Cambacérés* sugallta neki ez eszmét. De a kérdés most már némi módosítással lett feltéve. «Legyen-e *Napoleon Bonaparte* élethossziglani konzul, vagy nem?» *Roederer* azon megtöndődését, hogy: «legyen-e joga utódját is kijelölni?» maga *Bonaparte* is korainak találta még, s határozottan elutasította. Három héten át minden városban, minden faluban tárva állott a szavazókönyv. Az eredmény: 3.577.259 «igen» s alig 800 «nem.» Ehhez képest a senatus *Napoleon Bonaparte* ténnyesen élethossziglani konzulnak mon-

ta. Ez a fordulat új és merész lendületet adott a hatalmas ember vágyainak, kezdte kényelmetlennek találni a békét, új hódítások látkörét nyitotta meg előtte képzelme s napról-napra mind követelőbbé lett. Követelte Angliától, hogy őrítse ki a forradalmi újság- és rópirat-írókat, kiknek bántalmi érzékenyen érintették hűségét s az emigrált királypártiakat, kiknek tartott bűnös terveitől. De a meghasonlásnak még mélyebb alapja az angol diplomácia merev magatartásában lappangott, mely állhatatosan vonakodott elismerni az államok nemzetközi viszonyaitan általa teremtett új helyzeteket.

Nyílt kifejezésre talált e terülmelen hangulat főképp *Bonaparte* egy parlamenti megnyitó beszédében, mely számot vetve Franciaország esélyeivel egy Angliával kitörendő harcban, egyenesen úgy hangzott, mint egy hadüzenet. Végre Anglia nemzeti büszkesége is fellázadt a diktátor magatartására s III. György angol király egy leirata a parlamenthez, hímzés-háromozás nélkül kimondta, hogy: «Tekintettel a Franciaország és Hollandia kikötőiben észlelhető katonai készülődésekre, a király is indokoltan tartja újabb rendszabályokkal gondoskodni állama biztonságáról.»

III. Györgynek a parlamenthez való izenete 1803 márc. 13-án jutott *Bonaparte* tudomására. *Whitworth* angol követ kihallgatására jelentkezett még az nap a Tuileriákban. *Bonaparte* neje szobájában volt. Mikor *Whitworth* bejelentették, azonnal a szalonba sietett. Ott volt az egész diplomáciai kar. *Bonaparte* *Whitworth*-hoz lépett: «Hireket kapott Londonból?» kérdezte — aztán be sem várva a feleletet, eképp folytató: «Tehát háborút akarnak?» «Nem, — felelő *Whitworth* — sokkal jobban ismerjük a béke értékét.» — «Tíz évig harcoltunk, — vette át a szót újra *Bonaparte*, — kényszeríteni akarunk, hogy még tizenöt évig folytassuk a harcot.» Aztán nagy léptekkel megégette a szobát, hirtelen megállott az orosz s spanyol követek

előtt. «Az angolok háborút akarnak — szöjt — de ha ők húznak először kardot, nem én leszek az utolsó, ki azt hüvelybe rejttem. Nem akarják kiüríteni Maltát; ha nem tartják tiszteletben a szerződéseket, bori:sunk mindezekre fekete fátvult!» stb.

Kiment, haragos tekintettel, villogó szemekkel. De mielőtt a küszöböt átlépte volna, megszédte magát s újra megállott. és *Whitworth*-hoz fordulva nyugodtabb hangon folytató: «Remélem, Dorset herceg (Whitworth neje) jól érzi magát, s miután Párisban töltötte a rossz évszakot, ott fogja tölteni a jót is.» Azután ismét fölemelve hangját: «Angliától függ. Ha háborúznunk kell, Isten és emberek előtt övé a felelősség.»

Bonaparte ingerültsége azonban, a mily hamar fel volt ébreszthető, ép oly hamar le is szokott csillapulni. Pár nap telt el békés tárgyalások közt *Talleyrand* és *Whitworth* között. Anglia ultimátuma volt: Málta megszállása tíz évre, a batáv köztársaság és Svájc kiürítése, ezzel szemben késznek nyilatkozott elismerni a cisalpin köztársaságot.

Néhány francia kereskedelmi hajó elfogása angol részről, új lángra gyújtotta a kedélyeket. *Bonaparte* azzal felelt, hogy minden francia területen utazó vagy tartózkodó angolt letartóztatott és internált. Követte ezt alig pár nap múlva csapatainak betérése Hannoverába, az angol király családi birtokába, még mielőtt Anglia védelmi állásba helyezhette volna magát. A hannoverai hadsereg meg sem kísérelte az ellenállást, kapitulált s az Elba mögé vonult. III. György király az egészét szabadságot s letétette velők a fegyvert.

Mindez azonban még csak a bevezetés volt; *Bonaparte* álmai magasabban jártak; Angliában akart kikötni. Százötvenezer emberrel vetni magát Angliára, eszöndes, szélmentes időben, évzós hajókkal, míg az angol nagy vitorlás hajókat hátrátartja a szélcsend; ez volt merész és eredeti terve.

De Anglia sem maradt tétlen. A politika és a társadalom legelőkelőbbjei, *Pitt* és *Addington*, bírák és nagy urak felöltötték az uniformist s ezredeket vezényeltek. Nem kevésbé komoly vesélyt rejtettek magokban a francia királypárti emigráció Angliában élő ügynökeinek mozgólódásai. Itt élt a királypárti emigránsok főnöke, *Cadoudal* György, itt az egykori fényes nevű tábornok: *Dumouriez*, *Pichegru*. Különösen *Cadoudal* vállalkozó, kalandor szelleme kovácsolta egyre a vakmerőbbnél vakmerőbb terveket. Párisba akart lopózni 20—25 elszánt ember élén, azután nyílt utcán megrohanni *Bonaparte* s ledöni kísérte szeme látára.

Ámde e tervezet egy más emberre is szükség volt: még pedig nagy katonai névre, a kinek érdemei ellensúlyozhassák a *Bonaparte* hírnevét, s a ki biztosítsa a hadsereg támogatását az összeesküvésben. E férfit *Moreau* tábornokban találták meg, a hohlenlinden győzöben, kit féltékeny versengés, sértett büszkeség, asszony-czivakodás régóta elidegenítették *Bonaparte*-tól s azóta falun elvonulva élt nagyúri életet s nem sok tartózkodással beszélt *Bonaparte*-ról.

1803 aug. 21-én *Cadoudal* kikötött Franciaország partján, s rejtett utakon Párisba jött, hol elrejtőzött. Követte 1804 jan. 16-án *Pichegru*, s azután *Rivière* marquis is a két *Polignac*. Az összeesküvők csakhamar találtak módot az összejövetelre, de *Moreau*, bár ohajította *Bonaparte* bukását, mint őszinte republikánus nem volt rávehető, hogy a Bourbon királyi család trónrajutásán dolgozzék. A titkos egyezés alig vitte egy lépéssel előbbre az ügyet, ellenben a rendőrség napról-napra jobban volt értesülve.

Történt azonban, hogy *Cadoudal* egy eselőd-jének megdöglött a nyelve; egyik tisztje, *Bowet* de *Lozier*, öngyilkosságot kísérelt meg, de életre hozva, vallatás alá fogták. Réal államtanácsos volt a vizsgálóbíró, a kinek állítólag nem csekély része volt azon vallomási jegyzőkönyv fölvetelésében sem, mely *Moreau*-t a legsúlyosabban volt kompromittálódó. «Egy ember, ki a sir szeléről jó vissza, s még a halál árnyába burkolva, kiált boszút azokra, kik armánykodásaikkal őt és pártját az örvénybe juttatták.» Így mutatta be *Réal* a pör koronatanuját.

Feb. 15-én reggel *Moreau* Párisba jött, de a charentoni hídnál letartóztatott, s vele *Lajolais* tábornokot is. Mindkettőt a Temple fogházába küldték. *Cambacérés* katonai vizsgáló bizottságot akart, de *Bonaparte* ellene mondott: «Azt

fogják mondani, hogy saját teremtményeim által követettek el rajtok bírói gyilkosságát.»

Különösen *Moreau* elfogatása keltett mély és kínos benyomást Párisban; a hangulat épen nem volt kedvező a kormánnyal szemben. *Bonaparte* habozott is egy ideig: «Megbocsátok *Moreau*-nak, — mondá, — csak valjon be mindent, elefelelem tévelygéseit.» De a vádlott állhatatosan megmaradt tagadás mellett. «Legyen hát, — szöjt *Bonaparte*, — ha nem akar őszinte lenni, majd engedjen a vizsgálatnak.» S midőn a törvényszék elnöke följelentésnek merete kvalifikálni a *Moreau* ellen emelt vádat, méltatlankodva kiáltott fel: «Hogyan! *Moreau* bűnös az általam legelső szemeiben s ön még nem is tekinté őt vádlottnak?»

*Pichegru*ól és *Cadoudal*ról is tudták, hogy Párisban rejtőznek; a város kapitú elzárták, minden menekülési utat elállították. A törvényhozó gyűlés halálbüntetést szabott azokra, kik az összeesküvőket magoknál rejtgetik, s hat évi fegyházat, a kik elmulasztják őket följelenteni. Egy éjjel *Pichegru* Barbé Marboisnál, a későbbi miniszternél keresett és talált menhelyet; de gyalázatosan elárulva egyik tisztjétől, február 28-án letartóztatott. Csak erős ellenállás után adta meg magát. *Cadoudal* pedig, kit március 9-én kocsijában az utcán fogtak el, az első rendőrnek, ki lova gyeplőjét megragadta, szétloccsantotta agyvelejét. Következett *Rivière* és *Polignac* is. Most már *Moreau* is szakított merev tagadásával s főképp neje és barátai kértére mindent körülményesen megirt *Bonaparte*-nak, nem kérve sem elnézést, sem kegyelmet. *Bonaparte* a periratokhoz csatolta leletét. «Szép vég, — jegyezte meg *Pichegru* vonatkozólag, — a hollandi győzre! Nem kellene a forradalom embeerek egymást felfalniok.» Azután *Réal*hoz fordult: «Régóta gondolok Cayennere, ez a föld legszebb pontja, a hol gyarmatot alapítson az ember. *Pichegru* ismeri, oda volt számítva. Kérde meg tőle, hány emberre és hány millióra volna szüksége, hogy ott egy nagy telepet alapítson Franciaország hasznára, — ezzel visszazserezhetheti dicsőségét.» *Pichegru* nem utasította vissza az ajánlatot, de hallgatott. «Majd a törvényszék előtt fogok beszélni, — mondá. De e napot nem érte meg. Előtte való nap, ápr. 6-án, holtan találták ágyában. Mint mondták, saját kezeivel fojtotta meg magát.

Az összeesküvők különben semmit sem tagadtak. «Miért jött Párisba?» kérdezte a vizsgálóbíró *Cadoudal*-tól. «Hogy merényletet kövessék el az első konzulon.» «Mi módok álltak e czélból rendelkezésére?» «Még csak ezután gondolkodtam volna arról.» «Milyen természetű lett volna a merénylet?» «Erőszakos megrohanás,» stb. «Tehát a Bourbonok azt hiszik, hogy megölethetnek, mint egy kutyát!» ismételtette magában *Bonaparte*, élénk haragra gerjedve. «Vérem felér az övékkel. Én pedig az első herceget, a ki kezem alá kerül, irgalmatlanul főbe lövetem.» És elhatározásának rögtön alakot is adott. 1804 márc. 10-én irt *Berthier* tábornoknak, hogy utasítsa a strassburgi követet, hogy azonnal a badeni Ettenheimba utazva, erőszakal ragadja el az ott élő *Enghien* herceget, esetleg *Dumouriez* is, ha ott lenne, s hozza magával Párisba.

Enghien herceg Bourbon herceg fia volt és Condé unokája. Miután részt vett az emigráció hadjárataiban, Ettenheimban telepedett meg, az ott lakó *Rohan* Sarolta hercegnő iránti szerelmétől vonzatva; néha berándult a közeli Strassburgba, hogy kielégítse a színház iránt táplált szenvedélyét. Egyébként nem volt része az Artois grófék körül szőtt összeesküvésben, de várta Anglia felszólítását, honnan évdjött élvezett, hogy részt vegyen a harcban.

A herceg első mozdulata, mikor a konzul bakói szállásán megjelentek, az volt, hogy tiltakozott elfogatása ellen. «Kompromittálva van?» kérdé egy véletlenül nála volt német tiszt. «Teljességgel nem,» válaszolt az ifjú meglepetten. De az ellenállás czélzatlan volt: megadta magát.

Párisba s onnan a vincennesi várba vitték. *Bonaparte* Murat sógorát bírta meg a fogoly őrizetével, de ez méltatlankodva kiáltott fel: «Vérrel akarja beszennyezni vállrojtomat!» Nem is ment Vincennesbe. *Bonaparte* Malmaisonban volt, környezete előre sejtette gyzos terveit. *Cambacérés* élénken igyekezett lebeszélni azokról. «Nagyon fukar lettél a Bourbonok vérelé, — viszonzá *Bonaparte* keserűen konzultársának, — de én nem hagyom magam megölteni

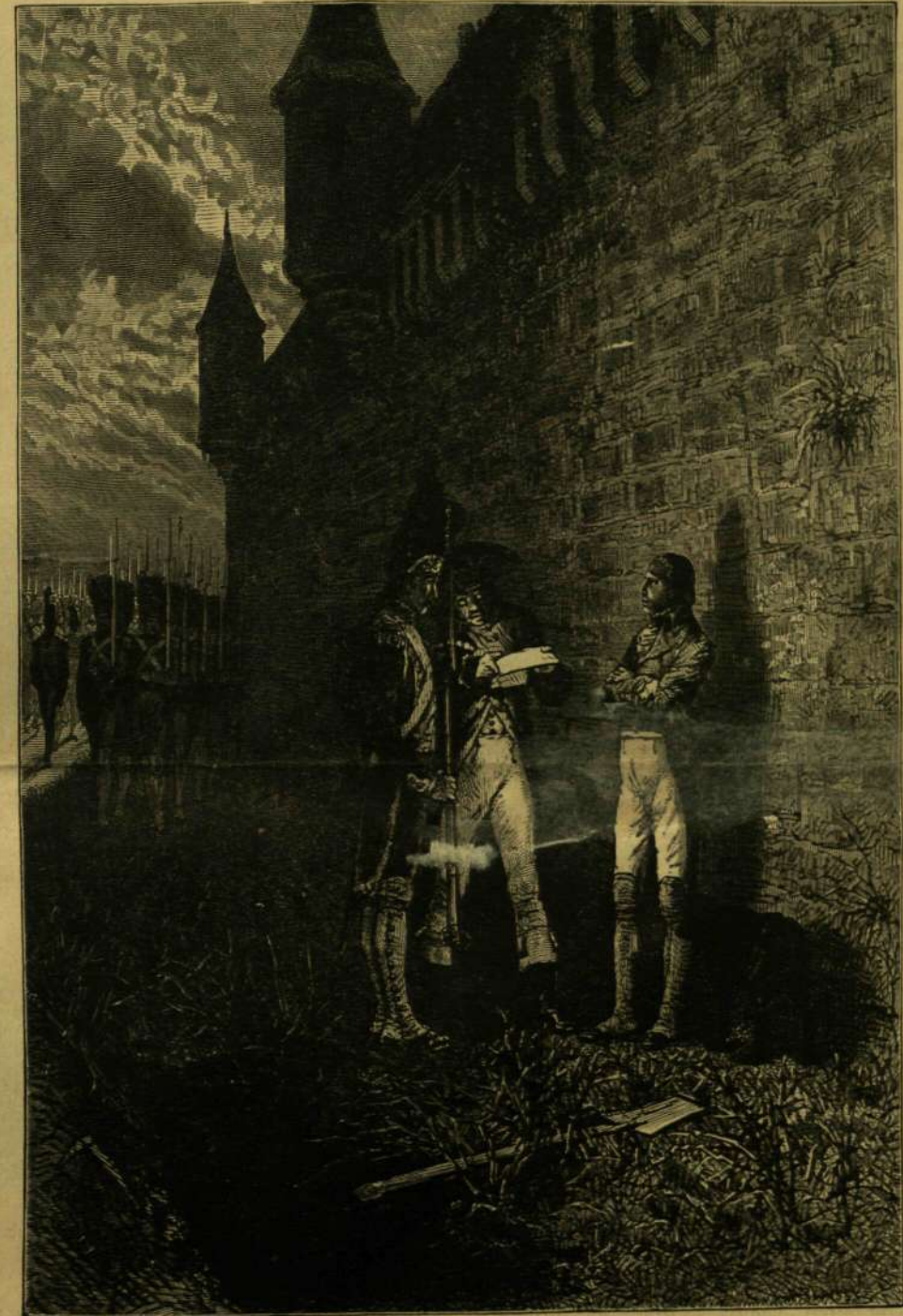
védekezés nélkül.» Neje lábai elé vetette magát, Remusat asszony pedig, ki *Bonaparte*-vel sakkozott, már hallotta őt félhangon Augustus nemes szavait ismételni, melyekkel Cinnának megbocsát. Mindenki remélt, mindenki csalódott.

Ejféltájban almából felköltve, kihallgatták a herceget. Csak annyit tűnt ki, hogy fegyverrel kezében részt vett a Franciaország elleni hadjárataiban. Sem *Pichegru*, sem *Dumouriez* soha nem ismerté. Bádeni területen a bádeni választó engedelmével harmadfél év óta tartózkodott. A hercegekkel természetesen rokoni levelezésben állott. A kihallgatás befejeztével *Enghien* herceg külön kihallgatást kért *Bonaparte*-nál, de ez nem fogadta el.

A hadbírózás rögtön összeült. Néhány rövid kérdés ismétlése után egy pillanatra visszavo-

parte kezéről ama vér szennyét, melylyel ez ártatlan áldozat borította. Hiába igyekezett ő is később *Talleyrand* démoni lelkére tolni e kegyetlen tett felelősségét; hiába híresztelték el, hogy *Bonaparte* későn bár, de megadta a fogolyt az új vizsgálát elrendelésére vonatkozó kérelmét, a történet lekiismerete érezni fogja örökre e lépés szegényét, s gyáva gyilkoságnak fogja bélyegezni a vincennesi tragédiát.

Párisban a hír óriási megdöbbenést keltett, még Malmaisonban is. Hiába ejtettek az ártatlan halott felett. A hivatalos mosakodások egy-mást követték, de a hideg halottat semmi sem támaszthatta föl. Az ifjú *Chateaubriand* lemondott az eset következtében követi állásáról; az orosz és svéd udvarok gyászolták a szerencsétlen herceget. (Vége következik.)

ENGHIEH HERCEG KIVÉZÉSÉ.

FALB KRITIKUS NAPJAI.

nult, hogy tanácskozzék; az aláírt, de kitöltetlen ítélet már ott volt a kezeikben. *Enghien* herceg ismételte kérelmét, hogy vezessék *Bonaparte*-t, a konzul elé. Durván visszautasították. Az ajtóban — éjfélutáni 2 óra volt — megjelent a vincennesi felügyelő alakja, gyertyával kezében. Künn a sir már meg volt ásva, fegyveres örök vezették a herceget odáig.

Még egyszer megszólalt a herceg: «Bajtársak, kétségkívül lesz köztetek egy lovagias ember, a ki utolsó izenetem átadására vállalkozik.» Egy ifjú tiszt kilépett a sorból. «Nincs valakinél olli?» kérdé a herceg. Azután levágott hajából egy fürtöt s lehúzva ujjáról gyűrűjét, mindkettőt átnyújtotta és suttogva ejtette ki annak a nevét, a kinek szánta. Majd félretolva a kendőt, melylyel szemait akarták bekötözni, egy lépést tett a katonák felé.

A lövés elődördült; *Enghien* herceg holtan rogyott össze.

A történelem soha sem fogja lemosni *Bona-*

A komoly tudomány emberei nem igen szoktak fölvevésre, sejtelmekre építeni, vagy oly jóslatokat kecskázni, melyeknek alapjára nézve magukkal tisztában nincsenek. A csillagászat és meteorológia csak a mostani század közepe óta használnak fel gyakorlati czélokra is, a mennyiben az égi testek hatása az időjárásra minden kétségen kívül állván, ezen viszony kutatását tűzték ki céljukul.

Falb tanár nem tudatja ugyan velünk, miből következteti az egyik vagy másik világgrésben várható rendkívüli elemi események beálltát, mindamellett jóslatai kevés kivétellel beteljesednek s ennek folytán tudományos körökben kellő figyelemre méltatják őket. Ámde ezen jóslatok azért nem bírnak valódi értékkel, mivel többnyire viharokra, cýklonokra és egyéb természetes erőszakos kitorésekre vonatkoznak, míg ellen-

ben a meteorológia rejtélyes törvényeinek ismeretetéhez alig járulnak valamivel.

A tudós tanár nem érintkezik a világ minden részeiben levő megfigyelő-állomásokkal, nem veszi igénybe az égi testeket éber figyelemmel kísérő csillagászati intézetek észleleteit, hanem csupán egy általa előre megjelölt időben beálló elemi tüneményre készít elő bennünket.

Falb tanár az 1892-ik évre oly rendkívüli meteorológikus események beálltát jövendőli, melyek mindenkit komoly aggodalommal tölthetnek el. Nevezetesen nagy mérvű csapadékokkal járó elemi kitéréseket helyez kilátásba. Ezek folytán földrengésektől, vulkánikus kitérésektől és a hőmérsékleti rend nagyszerű felbomlásától tarthatunk.

Falb tanár e jósolataira *Battyn tanár*, a melbournei meteorológikus állomásnak tudós főnöke a következő megjegyzéseket teszi:

vendőlt elemi csapások nyomán. Most Közép-Európában, szárazság helyett, egy rendetlen tére következő tavaszon vízőnszerű esőzéseket helyez kilátásba. Mióta Falb tanár ezen utóbbi jósolata tudomásomra jött, tüzetes kutatások után ráakadtam azon tényekre, melyek ama fellevés valószínűségére engednek következtetni. Szeptember óta az időjárás jellege határozottan száraz, elannyira, hogy a különben ilyenkor erős csapadékokkal bővelkedő Himalaya hegységeiben, továbbá Európa éjszaki részeiben kevés eső vagy hó mutatkozott. Két vagy három holdtelte alig idézett elő valami változást, holott máskor október végével a hold hatását az időjárás alakulására majdnem bizonyossággal észre lehetett venni.

Ha most erre valaki azt mondaná, hogy ily rendellenes időjárás tünetekre valószínűleg szintén rendellenes állapotok várhatók, úgy azt

* Carnot tábornokról, a jelenlegi francia elnök nagyatyjáról, jegyezték fel azt az adomát, hogy Konstantine ostromakor egy mellette álló hadnagytól burnót kért, de azt épen abban a perczben megölte egy ágyugolyó, mire Carnot egész hidegvérrel a másik oldalán álló tiszthez fordult s így szólt: «Nos, tehát adjon ön burnót, mivel társa a szelenozót is magával vitte.»

* Izland-sziget legmagasabb hegyét, az Öröffa Inkult, a nyáron mászta meg Howell angol utazó, ki már előbb is tett e végből sikeres kísérletet. A megmászás Sandfellből oda s vissza 21 $\frac{1}{2}$ órát vett igénybe, számításá szerint a hegy 6.550 láb magas.

* Kutyatolvajt fogtak el közelebb Párisban. Egy vén kofa gyönyörű újfandli kuttyját hozná szoktatta, hogy minden reggel elment a fürdőházhoz s az ott kiterített ruhákból a rácszaton át egyet-egyet kivett s haza vitte.

* A francia kormány régi szokás szerint leginkább katonatisztek és tisztviselők özvegyeinek en-

DRÁVAMENTI ERDŐ-RÉSZLET. — Ujedy Ignác rajza, metszette Bálint Benedek.

*Kétséget nem szenved, hogy az időjárás Európában ép úgy, mint Ázsiában és Amerikában évtizedek óta valami ismeretlen befolyás miatt teljesen kiközöttend rendes kerékvágásából. A nap sugarai nem vesztették el ugyan erejüket, a tél nem változott tavaszra, és nyáron nem észleljük az ősz jelenségeit; de ha az 1887 óta kevés kivétellel pontosan vezetett meteorológikus naplók rovatait egymással összehasonlítjuk, el kell ismernünk, hogy évről-évre nagyobb rendellenességek állottak be, melyek a természet rendszerének már csaknem bomlásához hasonlítanak. Részemről nem tartozom azok sorába, kik ezen változást a nap fokozott intenzitásának tulajdonítják, mindamellett, akaratom ellenére is, mindig csak a meleg és világosság örökös kiforrása felé fordítom szememet, a nélkül, hogy ebből valami pozitív adatot kivonni képes lennék. Falb tanár már ez előtt másfél évvel — 1890 év folyamán — kijelentette, hogy Oroszország délnyugati részeiben rövid idő múlva veszélyt hozó szárazság és rendkívül erős fagyok fognak beállni. Ezen jósolata 1891-ben beteljesedett és Oroszország termésének két harmada tönkre ment, a megjöv-

kell válaszolnom, hogy ezen fellevés teljesen hibás, a mennyiben már többször, egészen más előzmények után, épen nem várt fordulatok állottak be.

Szerintem Falb tanár jövendöléseit kizárólag csillagászati megfigyelésekre alapítja, és ezen okból nagyon kívánatos lenne, ha nemcsak a tudomány, de leginkább az emberi társadalom érdekében mindazon elveket és törvényeket, melyekből a természet titkainak egy csekély részét felismerhetni véli, nyilvánosságra bocsátaná.

EGYVELEG.

* Chicagóban az omnibuszok konduktorai most már nők. Érdekes ennek a változásnak az oka. Az ottani bölcs városi tanács, hogy a terhes szekereket a boulevardekről letelje, elrendelte, hogy itt csak olyan kocsi járhat, melyeken legalább egy nő van. Egy omnibusztársaság, hogy a rendeletet kijátsza, nőket alkalmazott kocsivezetőül s azok csinos egyenruhákban és jockey sapkájukkal annyira megtetszettek, hogy a példát a többiek is utánozták.

gedi át a dohányelárusítási jogot (trafikákat). A legutóbbi évben 253 ily özvegy kapott engedélyt, köztök egy admirál és 4 tábornok özvegye.

* A valódi Mokka kávé már nem terem Mokka-ban, hanem az Adentől éjszakra fekvő Yemen tartományban, részben Kelet-Indiában, de nagyobb részt Mokkából küldik szét, évenként több mint tízezer tonnányit. A valódi Mokka-kávé különben Európába alig jut, mert Konstantinápolyban fogyasztják el s csak a kiselejtezett magvakat küldik tovább.

* A biztosítás hatása. A baleset ellen biztosító amerikai intézeteknek feltűnt, hogy igen sokszor fordul elő a balkar öszeszuzódása, s rájöttek, hogy ezt sokan szántszándékkal teszik, hogy a biztosító társaságok által kitűzött 3000 dollárt megkapják. Mióta azonban a nyeresémi díjat lejjebb szállították, a balkezek elvesztésének esete 80 százalékkal apadt.

* Villamos vasutat épített Edison Chicago és Milwaukee városok között a legközelebbi chicagói világgállítás alkalmából, hogy bemutassa, miképp a villamert csak úgy lehet használni, mint a gőzt.

* Nemzetközi színi előadások is lesznek a chicagói világgállítás alkalmából, már eddig számos nemzet képviselői folyamodtak engedélyért.

SZMRECSÁNYI PÁL SZEPESI PÜSPÖK.

Alig negyvennapos széküresedés után betöltötte a király a székesi püspöki széket, mely Császka György püspöknek kalocsai érsekké történt kinevezetése folytán főpap nélkül maradt. Midőn az új kalocsai érsek el fog búcsuzni eddigi egyházmegyéjétől, egyszersmind bemutathatja utódát, *Szmrecsányi Pált*, az új székesi püspököt, ki azonban ennek az egyházmegyének már régi jó ismerőse. Családja is innen származik és ősei ez egyházmegye területén a közelet vezérférfiai voltak, megtartván és terjesztvén a magyar faj és a magyar nemzeti eszme hegemoniáját, ezekben a túlnyomólag idegen nyelvű és nemzetiségű vármegyékben. Az új székesi püspök tehát e részben csak tovább folytathatja családi hagyományait, midőn új és meglehetősen befolyásos állásába lép, melyben úgy politikai, mint egyházi szempontból kiváló feladatok várnak reá.

De az új püspök helyzete meg van könnyítve az által, hogy nem lesznek előtte töretlen utak, a helyes és célirányos ösvényeket már előde kijelölte és kiigazgatta. Az új székesi püspöknek tehát az lesz a feladata, hogy tovább folytassa Császka György megkezdett műveit a székesi egyházmegye kormányzatában, melyet valóban kitűnő karban vesz át, akag csak mint valami minta-gazdaságot.

A székesi püspöki rezidencia eddig egyik őrtüze volt a felvidéki magyarságnak és messze bevilágított három vármegyét, Szepes, Árvát, Liptót. Ezt az őrtüzet kell folyton élesztetni, s belőle minden papnak egy-egy szöveget nyújtani, hogy a nép előtt, mely általában véve jámbor, istenfélő, és melyre a papnak nagy befolyása van, bevilágítsa a szeretet és a hazafias irány ösvényét. Az ország nem sok részében lehet az egyháznak akkora nemzeti feladata, mint itt a felvidéken, hol nem milder pap jár ezen az ösvényen, s akad olyan, a ki hivatásával megférőnek tartja a hívek közt a nemzetiségi viszály konkolját hinteni. Azonban a hazafias püspökök rendre szokták utasítani az ily tévelygőt. S azért a míg buzgó hazafiak ülnek a felső-magyarországi püspöki székeken, addig a kath. hívek között a pánszlávizmus felburjánzásától ne tartsunk, sőt reményünk lehet, hogy a magyarság bár lassan, de biztosan terjed tovább e vidékeken.

A magyarság szempontjából a legjobb reménytel tekinthetünk *Szmrecsányi Pál* most kinevezett székesi püspök működése elé, kinek egyéb kiváló tulajdonságai között épen a legerősebb törhetetlen hazafisága és nemzeti ügyünk iránt való lángoló szeretete. Az új főpap eddig befutott pályájának vázlatát a következőkben adjuk.

Szmrecsányi Pál 1846 május 2-án született Darócson, Sárosvármegyében, hova ősrégi nemes családja ennek a századnak a derekán Liptóba átköltözött. A Szmrecsányi család már IV. Béla király alatt elnyerte a nemesi címert és királyi adományképen Szmrecsányi liptómezei községet, mely azután századokon keresztül családi fészük maradt. A régi Magyarország történetében számos Szmrecsányival találkozzunk, kik a közelet terén előkelő szerepet játszottak. Az új püspök nagyatyja, Szmrecsányi János Árvamegye követe volt több pozsonyi országgyűlésen. Atyja Szmrecsányi Ödön, anyja, született báró Berzeviczy Mária, leánya volt báró Berzeviczy Vince akadémiai tagnak, a kassai magyar színház alapítójának és több éven át intendánsának. Tizenhat testvére közül Jenő jelenleg Sárosvármegye főispánja, Miklós a képzőművészeti társulat titkára, László kassai közjegyző, Károly honvédelmi tanácsos, a törzstiszti tanfolyam tanára a Ludovika akadémiában, Lajos az egri érsek titkára. A mostani

székesi püspök, Szmrecsányi Pál, nyolczadik gyermeke volt szülőinek és otthon gondos nevelésben részesülvén, Eperjesen kezdte középiskolait és a hat osztály bevégezése után 1862-ben, az egri kispapok közé vétetett fel és mint ilyen a ciszterciata-rend egri főgymnáziumában végezte el a 7—8 osztályokat kitűnő eredményel. A jeles tehetségű papnövendéket azután 1865. évben a budapesti egyetemre, a központi papnövendébe küldték fel a theologiai tanfolyamra, hol csakhamar az első tanuló és a papnövendei önképzőkör elnöke lett. Egyik tanára volt Samassa József, mostani egri érsek, ki már akkor nagyon megkedvelte Szmrecsányi Pált, ki később udvari papja és oldalkanonokja lett.

1869 július 25-ikén felszenteltetvén áldozópappá, Darócson, családja körében tartotta primiciáját. Egyházi pályáját mint káplán Nyiregyházaán kezdte ugyanazon év szept. 22-ikén, egy év múlva pedig Maklárra helyeztetett át segédlelkésznek, de még abban az évben kinevezetett egri főszékesegyházi hitszónokká.

Így visszatérvén a nagykiterjedésű érseki egyházmegye székhelyére, csakhamar magára vonta előljárói figyelmét és nem sokára megnyitott előtte a fényes egyházi pálya, melyen azután rohamosan emelkedett és még aránylag fiatal korában nyerte el a püspöki süveget. Már 1871-ben Bartakovics Béla egri érsek kinevezte udvari papjává. Midőn néhány évvel később Samassa József lett egri érsek, a kitűnő tehetségű fiatal papot, kihez már a központi szemnáriumból szép emlék kötötte, rögtön érseki széke elfoglalása után, 1875 elején, kinevezte érseki titkárrá. E minőségében bő alkalmat nyitott az egyházkormányzat minden ágával, különféle agendáival megismerkednie és ebben a sok gondnal, nagy felelősséggel és még több munkával járó állásban, a különben kritikus termé-

szetű Samassa érsek mellett is, oly derekasan megállotta a helyét, hogy érseke bizalmából 1881-ben kinevezetett az érseki főegyházmegyei hivatal igazgatójává és mint ilyen 1879-ben egri főszékesegyházi címzetes kanonok, 1886 márczius 19-én pedig valóságos kanonok lett és mint «canonicus a latere» tovább is érseke oldala mellett maradt, kit rendszeren elkísért a fővárosba, hol az előkelő körök szívesen látott vendége lón a rokonszenves megjelenésű, európai műveltségű fiatal pap.

Szabadságideje alatt sokat utazott a külföldön és érsekével többször járt Rómában. Különösen a műtárgyak és könyvtárak érdekelték. Egri kanonoki jövedelmének tetemes részét műtárgyak és könyvek vásárlására fordította.

Már mint egri kanonok volt jelen szülőinek 1885. évben Darócson megünnepelt aranylakodalmán, melyen a Szmrecsányi családnak 45 tagja: gyermekek, unokák, dédunokák, sereglettek össze. Az egyházi áldást maga Szmrecsányi Pál adta szülőinek ötven éves boldog frigyére, kik azonban azóta már elhunytak.

Szmrecsányi Pál 1888-ban thypultai címzetes apáttá, 1891-ben egri érseki jogakadémiai igazgatóvá lett és 1891. évi december 4-én jelent meg a hivatalos lapban székesi püspökké történt kinevezetése. E királyi kinevezés azonban súlyos beteg ért Szmrecsányit Egerben, s személyesen meg sem jelenhetett a kánoni információsális eljárásra Bécsben az apostoli nunciaturán. Így tehát ez eljárás az új püspök távollétében ment végbe, ki otthon Szele Gábor egri kanonok, felszentelt püspök kezébe tette le az előirt «fidei professio»-t. De már azóta egészsége helyreállott és remélhetőleg a jövő év elején elfoglalhatja püspöki széket a szép Szepességben, hol tárt karokkal várják. Ad multos annos!

Dr. DOLENECZ JÓZSEF.

SZMRECSÁNYI PÁL, AZ ÚJ SZEPESI PÜSPÖK.

TERMÉSZET ÉS MŰVÉSZET.

Annyival fölötté áll szerintem a természet a művészetnek, mint az Isten az embernek! — Istennek remekműve a szép, az áldott és áldást osztó természet, — ember gyarló műve még a legnemesebb mestermű is. — És valamint a világot teremtő nagy szellemmel nem mérkőzhetik az ember, valamint csak áhitattal bámulhatja és elérhetetlen távolból ingadozó, gyöngye léptekkel követheti fenséges nyomdokait, úgy az emberi legfényesebb elme sem vállalkozhatik többre, mint hogy távolról, sápadtan kövesse és utánozza nagy mesternőjét, az örök ifjúság, halhatatlan báj, fenséges malasztu, magasztos természet! — Valamint csak parányi szikrája, apró foszlánya a legnagyobb lángész is ama kiapadhatatlan fényű, világokat fentartó és hevítő örök tűzhelynek, úgy műve sem lehet egyéb, mint gyöngye visszfénye ama lobogó lángnak, melyből kivált, mely tükröződik saját kis elméjében.

Érezzük ezt ösztönszerűen, mi szerény laikusok; mert csak azon műi ragad el bennünket, mely hiven követi nagy mintaképet, a természetet, — minél hitebben, annál mélyebben hat lelünkre, szívünkre, fesse bár le ragyogó esetet a fényárban uszó havasok hókoronázta csúcsait, a mosolygó tavasz ezer bájvirágait, a nyár aranyfényű izzó légkörét, az őszi ködben borongó bős tengert; — avagy jól elemező, hiven leíró, melyre kutató aranytollal az emberi természet örök rejtélyeit, — hozza felszínre a szív legmélyebb rejtekeiből azon titkos rugókat, indító hatalmakat s erőket, melyek előidézik és kormányozzák tetteit, gondolatait, jó és rossz hajlamait az örök mester e legfelségebbnek mondott művének, melyet csak az ront meg, hogy nem megváltozhatnak örök törvényei szerint mozog teremőjének, mint az általa észszel, szabad akaratú megáldott számtalan világok a nagy mindenségben, — de hogy maga lehet alkotója sorsának, hogy maga választhatja a pályát, melyen haladni fog, — vesztére vagy údvére, — a szerint, a mint lelkében túlsúlyra vergődni engedte a jó vagy a rossz hajlamokat!

Helyes ösvényen halad ezért művészet, irodalom, midőn «realisztikus» irányt követ; leghívebben fest, ragaszkodik a rabszolgai hűséghez az esetelésben inkább, sem hogy oly ösvényre tévedne, melyet emberek mestersége kiczirkalmazott, jellemek és helyzetek rajzolására, melyeket emberek túlfinomított, mesterkélt fel fogása kieszelt. Hisz annyi valódi, örök erejű és bájú poézis rejlik benne, oly kimeríthetetlen forrása a szépnek, igazónak, oly ezerféle színben és facetteben diszlik, pompázik és csilámlik a világítás szerint, a melyben nézzük és ugyanazon parányi, szűken körülírt kis részecskéjét is a végnélküli egésznek, hogy nincs emberész és nincs világkör, mely kimeríthetné e kimeríthetetlen, örökké bugyogó, valóságos «source de jouvence»-t annyira, hogy ne lehetne újból és mindig újból felfedezni valami új és érdekes oldalát!

Nézzük csak a tágas, mosolygó, hegysorszegelezte völgyet, mint ébred a hajnal kékes ködéből rózsás, harmatos reggre — mint csillog minden zsenge hajtáson a gyémántesepp; lépjünk ki az első tavaszi reggelen házunk elé; — mily enyhe lég fog körül s ringat puha karon boldog ébredező sejtelmek álmába, édes visszaemlékezések tömkelegébe, mint tágtja keblünket mind az elmúlt hasonló tavaszi reggel emléke, — mentül több ilyet értünk már meg, annál hatalmasabban; — szívjuk, szívjuk teljes tüdővel a nedves, párolgó föld páratlan illatát, mely oly ékesszólón regél szívünknek miltakról s jövődökről, legyőzött halálról, derengő feltámadásról. — Úszni látjuk az oszladó kék párák foszlányiban képeit saját gyermek-ifjú s meglett korunknak, és bár méla fátlat borít rájuk az, hogy elmúltak, rózsás fényben intenek felénk mégis, ép úgy, mint az új napfény által rózsásra festett kőpárák is!

Nézzük ugyane völgyet nyáron, déltáját. Teljes pompájában diszlik immár minden fa, bokor; erejének teljében ringatózik minden növény; egész színpompáját fejlesztette ki már minden virág; aransárgán terülnek el a szántóföldek, rózsaszínű foltokat fest közéjük a viritó löhere, s a messzeség fehéres kódébe vész a láthatóan

a hármás hegység; fehéren, majdnem fájón, ri ki a közel városka egyenként kivethető épülete, vakitón csillog egy-egy üvegfedél, biztos jelöl annak, hogy elérte a nap a zenitét, az év fejlődésének tetőpontját; rövidke az árnyak, világosan, éles körvonallakkal áll előttünk minden tárgy, a tények kemény valóságával; — nincs titka, nincs miszticizmus, nincs komorsága még a múlt idők költői tanújának, — a régi várornak sem, — e nyers, éles, vakító fény és meleg közepette!

Alig ismerünk rá ugyane tájra, mikor az aranyos, enyhe őszi nap estugari érik, aranyozzák! — Kék körvonalakban áll őrt a végén a hármás hegybalanz, — de nem kemények e körvonalak, enyhíti valami a légben úszó láthatatlan, de sejtethő páratenger, mely lágyan fűrészi az etherbe nyúló csúcsait, — valamint lágyítja a keblet, sejtelle a mulandóságnak. Láthatókká e párák akkor válnak csak, mikor leáldozott már régebben a nap, elmúlt az őt követő aranypir, kezd már homályba borúlni a táj, — midőn im! egyszerre újból kigyúl az ég s élénk rózsás fény fűdi halvány kékjét, — visszarezeg búcsúpírja a tenger mély tükre alá süllyedt, eltávozott napnak ama tükör rengő felületéről; felsillan a rózsás áradatból az estcsillag fehér fénye, kimerül belőle ezüstösen az új-hold vékony sarlója, és a remény rózsás színébe mártja a már-már sárguló hársfákat, a sötétzöld fenyőket, a halvány emberarcokat, a szürke romot, a fehér városkát, a komoly góthornyú káptalant, az egész tág panorámát, völgyet, hegyet, melyek mintegy szelid dicsfényben úsznak, — ígérte új, jövődö fénynek beállta előtt az őszi éjnek!

Más merőben a táj szép őszi estén, mint a milyen tavasszal; ha elkondu az esthang ércszava: akkor dagad a nedves föld a nap első meleg csókja alatt, — dagad hű keble, s fakaszt rügyet, bimbót, életet. Ebresztő, serkentő, éltető lehellete a meleg fuvallatnak; érzi az ember is, mint indul meg az újjászületés minden évben visszatérő csodája, és sebesebben dobog az ő szíve is, melegebben lüktet az ő vére is ez általános feltámadás érzetében, melynek vig hirnőke a rigó fütyű fenn, a még lombtalan barna ágakon.

Más ismét őszi reggelen a táj, mint tavasszal, — de a szél, mely a ködöt elhajtja, a vén kőfata sötét silhouettéjét ott előttünk, néhány lépésnyire. Lassan-lassan gyérülni kezd a fátyol, gomolyogni; hol szakadozik imitt, hol ismét sűrűbben összegyűl amott, — ma lehull, mint egy óriási lepedő a völgy feneké felé, míg fenn az ég kékje mosolyogni kezd, alig fátlyozva meg finom fehér párákkal; aztán kibukkan belőle a Szlubicza — az Igeret hegye s — kékben uszó kék csúcsa; később ring rajta, mint tündérhajó regetengeren, az ősi vár sárgás romtornya, — míg végre diadalmasan önti el aranyos napfény az egész képet, csillogtatja millió harmateseppjét a bokrokon végig terített pókhálóknak, és telve a lég száraz levelek sejtelmes illatával, a mint elsuhan rajtuk lábunk, ruhánk szegélye.

Más, merőben más, de mindenkor imádandó szép ismét az áldott táj télnak derekán. Fehér, szeplőtlen fehér, a merre szemünk csak néz. Hőféhér a hármás hegylánc a láthatár szélén, elüt élesen az ég sötét kékjétől s összeforr véle mégis harmonikus; — fehér a várat hordó hegykúp, fehér a vén rom maga is, a hol a hó rajta megmaradhat; — fehér a völgy, megdermedt tő és patak, fehér lepel fűdi, fehér pelyhes dunna üli a fenyők ágát, a hársak bogát, — nincs barna folt az egész tájon, csak hosszú, azurkék árnyak, melyek mintha az égtől kölesönöznek ama páratlan kék szint, melyet ily tisztán, ily gyönyörűn tán soha és sehol nem visel, mint Szepességen téli napok hosszú, esendes, áhitatos során! Szép, nagy, szívet-lelket andalító minálunk a természet, a táj, mindenkoron, — de oly magasztos, oly nagyszerű, oly imponáló és mélyen megható soha sem, mint mikor tisztá, fehér, téli álmában pihen, magába száll, mintegy új erőt merítve a bekövetkezendő újabb erőfeszítés, újabb élet és küzdelem számára a béke, nyugalom és esend örök forrásából! Ha aztán a nap, mely mélyen járt, csak amúgy is befejezni készül napi pályáját, izzó tűzgömb gyanánt koronázza néhány percig a fehér hegyek egyikét, vörös fényrel árasztja el egy pillanatig az egész fehér tájat

mint haldokló fehér arcát a végső fellobbanás futó pírja, — s aztán hosszabbra nyúlnak még a hosszú kék árnyak, míg hideg fényükkel ellepnek mindent a hold sugáránál, eget-földet egyenletes, átlátszó, kristálykék színben tüntetve föl, mely szín az üveg rideg törekenységével és hidegével birni látszik; — ebben dermed meg völgy, hegyek, vár, városka, lapályos kis falu s benne lakó, tüzik körül meghűződő boldog emberek! Távol a lüktető élet zörgő morajától, magukba szállnak hatalmas úrnőjük példájára ők is, — pihennek, — és merítenek e pihenésből, e esendes magukba szállásból új erőt új küzdelmekre. Őrt áll falu és lakói fölött a lejtő tetején hatszázados szürke kis temploma; áldón és védőn tárja ki fölöttük remegő karjait, terebelyes ágait, az aligha kevesebb századot látott óriási vén hársfa mellette, melynek gyökerei a nép hite szerint elterülnek az egész falu alatt, el a patakig, mely a szántóföldeket szeli! Némán áll most ő is; nézi melán a tájt; de nyáron, ha megrázza mohborította ősz fejét a szél, akkor megszólal sűrű lombozatja, ság, bűg és susog sok regét mult századokból; örömről, bánatáról, sorsáról a szomszéd mezedéknél, melyet megszületni, élni, küzdeni s végre a kis temetőbe mellette pihenőre térni látott.

S ezzel koránt, de korántsem meríttem ki minden fázisát a nagy világ e parányi kis zugának; — minden évszak minden napján, minden napnak, éjnek minden órájában más és más alakban, színekben, bájokban mutatkozik a kiolthatlan szeretettel rajta függő szemnek, — mintha mindig ujonan megszülemő bájban kívánna megnyilatkozni az őt átértő és átérező szívnek!

És midőn ily váltakozó, kiapadhatlan forrása a szépnek, nagyoknak, költőinek földünk egy elemeződen csekély részecskéje, ne volna kimeríthetlen kincstár a nagy természet harmonikus összessége, melyből meríteni lehet, míg ember él, ir, fest és zenél, — azaz, míg érző kebel dobog felületén? míg művelt szellem tévelyeg néha göröngyös utain?

És midőn ennyi a szép, a nagy, a lélekemelő, ne fordítsa el ettől szemét a realista író, festő, zenész, — ne függeszse mereven makacsul mindarra csupán mi csúnya, undorító tagadhatatlannal természetben is, — ne örvendjen és dörmögjön a diszantóniák cacophonájában, midőn oly hódító összhangban cseng ki a sphaerák nagy zenéje, midőn a föld gyarló urának, az embernek, jellemében, természetében, tetteiben és szenvedélyeiben is csak jól kutatni, firkézni kellene, hogy megtaláljuk ebben is, mint nagy éltetőnkben is, túlsúlyban a jót, nemest, remény- és bizalom gerjesztőt. Mert hisz műve az ember is ugyanazon teremőjének, ki a nagy természetet megalkotó; lehetetlen tehát, hogy saját gyarlósága teljesen eltörülhetne volna minden nyomát dicső eredetének! Az oroszról szóló francia közmondással ellenkező eredményre jutva: grattez un peu l'homme, vous retrouvez toujours sa divine origine! Kifogyhatlan érdekű fog maradni mindenkoron hí esetelése a harcznak, melyet az emberben vívnak szenvedélyei s vele született jobb érzelmei; az örök harc az ellenséges két áramlat: a jó és gonosz, a világosság és sötétség, a nap és éj között, az isteni szikra és a túltengő állatiasság között! És valamint soh'se ragyog diadalmasabban a nap, soh'se mosolyog igézőbben a táj, mint dühösen tombolt éji vihar után verőfényes nyári reggelen, — úgy nincs dicsőbb, mint diadala a szende fényű szellemi, lelki fölénynek az őt ostromlott sötétség fölött, — annál dicsőbb, minél keményebb volt a tusa. Nincs érdekesebb, mint élethű leírása a lelkiharcoknak, mely ép oly sokoldalú, ép oly ezerféle lehet a külső körülmények és befolyások folytán, mint egy és ugyanazon vidéken a különböző évszakok és világításokban. — Legyen csak igaz a jellem, a helyzet, jól kidolgozott a belölők folyó és fejlődő dráma, kellően felosztva fény és árny, mint a természetben, az életben mindenkor van, s érdekes, szép lesz az ember műve is, mert hű képe annak, mit megünni, megszokalni soha sem lehet: az örök ifjúság, a phónixként szüntelen megújuló, saját hamvából ifjú életre újra kelő, ezer és millió alakban megnyilatkozó, szépséges, magasztos nagy természetnek!

Gróf Csáky Albiné Bolza Anna.

ZSIGMOND FÖHERCZEG.

A balvégzet ismét mely gyászba borította az uralkodóházat. Zsigmond főherceg, az alig három héttel ezelőtt elhunyt Henrik főherceg testvérbátyja, e hó 15-ikén délbén Bécsben meghalt. Királyunkkal együtt a magyar nemzet is gyászol az elhunyt ravatalánál, ki szintén barátja volt a magyar népeknek, mely érzelmeinek Kézdi-Vásárhelyen tartózkodása idejében, az ötvenes évek elején, nem egyszer meggyőző jeleit mutatta.

Zsigmond Lipót Mária Rajner Ambrus Bálint főherceg harmadik fia volt néhai Rajner főherczegnek, a hajdani lombárd-ideveziai tartomány alkirályának. 1826 január 7-ikén Milanóban született. Az uralkodóházban ősi idők óta divó szokás szerint ő is kora ifjúságában lépett a hadseregbe, hol gyorsan fölemelkedvén az alsóbb tisztú rangfokozatokból, már 1847-ben az akkor lombárdiai, jelenleg pedig galicziai 45-ik gyalogezred I. ezredtulajdonosa lett, mely ezred mai napig az ő nevét viseli. 1853-ban vezérör-

ban azonban komolyan megbetegedett. E megbetegedésnek sajátságos története van. A gmündi főhercegi kastély konyhájában egy fiatal leány, ki mint kukta volt alkalmazva, vétkes gondatlanságból vagy gonosz szándékból-e, soha nem derült ki, arzenikumot kevert a főherceg asztalára kerülő ételbe, minek folytán a kastély lakóinak legnagyobb része, köztük a várúr is, veszélyesen megbetegedett. A kuktát elfogták és börtönbe vetették. De a waidhofeni járás-bírósg sem tudta a titkot megfejteni s utóvégre is kénytelen volt a kuktát, kinek érdekében maga a főherceg is eléggé nemeselekkü volt közbenjárni, szabadon bocsátani. A főherceg ezennel is pártfogásában és támogatásban részesítette a könnyelmű fickót.

Zsigmond főherceg 1848—49-ben Radetzky apó alatt részt vett a szárdok elleni hadjáratban. Eleinte a Magyarországon operáló hadsereghez lett beosztva, de miután nem akart a magyarok ellen harcolni, saját kérelmére Radetzky tábornagy seregéhez tettek át, kinek főhadiszállása akkor Milanóban volt. A Mortara,

az első alsó-ausztriai nagybirtokos is, a ki gazdaságaiában gépekkel dolgoztatott.

A boldogult főherceget ugyanaz az alattomos betegség ragadta el az élok sorából, mint testvérét, Henriket és sógornőjét, Waideck bárónt. A betegség halálos kimenetele nála még gyorsabban állott be, mint előbb nevezettéknél, mert belsejében már régebb keleti szivbaj által meg volt rongálódva. December 9-én részt vett Bozenben testvére és Waideck bárónt temetésénél. Másnap visszatért Bécbe, és este már panaszkodott, hogy bágyadtan érzi magát, mit azonban nem vett komolyan. 11-én már veszélyesen beteg volt. A kitört influenza katarust úgy ő, mint Rainer főherceg és neje közönséges náthának vették. Nem igen törődtek vele, sőt előkészületeket is tettek Bozenbe és Arcóba tervezett utazásukra, melyre Waideck bárókissasszonnyal együtt még e hét folyamán akartak keln. Olaszországban akartak telelni és csak a tavasszal visszatérni. Ámde 13-án este rossza fordult Zsigmond főherceg állapota. A beteg kívánatára dr. Drasche egyetemi tanárért

HENRIK FÖHERCZEG ÉS CSALÁDJÁ.

ZSIGMOND FÖHERCZEG.

nagy, 1856-ban altábornagy lett. Mint az uralkodóház nagykorú férfitagja, ő is a magyar főrendiház tagja volt. Zsigmond főherceg magas termetű, marcziális külsejű férfi volt, izmos és széles vállu. Kézdi-Vásárhelyen egy alkalommal egy nekivadott bika szarvait mindkét kezével megfogva, a felbőszült állat által egy darabig tova vonszoltatott, míg végre sikerült neki, a nézők nagy bámulására és hangos tetszésnyilatkozatai között a bikát megállásra kényszeríteni. A legutolsó éveiben a korán megöszült fűr mellig leérő hosszú szakállt hordott, mi neki patriarkális kinézet kölcsönözött. Soha sem járt egyenruhájában, hanem többnyire zöld hajtókás szürke daróc kabátot, hasonlószínű lovaglónadrágot és bőrkamásit hordott.

Java férfikorában hagyta el az aktív katonaszolgálatot és személyes hajlamainak engedve, nemsokára egészen visszavonult a nyilvános életből, hogy gmündi birtokán igazi remete életet folytasson. Sohasem volt nős és gyakran emlegette, különösen ha Vilmos főherczeggel, a német lovagrend nagymesterével találkozott, hogy tulajdonképen ő neki kellett volna ezt a méltóságot, mely nőtlenességgel van összekötve, elvállalni. Mióta felhagyott a katonáskodással, betegség soha sem bántotta. 1890 január havá-

Soma Compagna és Novarránál vívott csatában ezredé élén több ízben kitüntette magát, olyannyira, hogy Radetzky a goitói csatatéren az ifjú főherceget, midőn ez az agg hadvezér szemelátára a szárdokat egy erős pozícióból kiverte, a hadosztály frontja előtt könyező szemekkel megölelte és megdicsérette. A főherceg vitéz magaviselete a legfőbb hadurnál is elismerésben részesült. Az olasz és magyar háború lezajlása után Zsigmond főherceg Erdélybe került ezredével és Kézdi-Vásárhelyen eleinte mint alezredes, később mint ezredes állomásozott. Egyszerűen élt, a tisztokkal étkezett, de azért gyakran a polgári társadalmat is felkereste, s többször megfordult a vidéki földesurak házaiban is, hol szívesen látott vendég s különösen a hölgyek kedvence volt. Ott a legjobb emléket hagyta maga után s mikor végre bucsút vett a Székelyföldről, mindenki sajnálta távozását, a ki ismerte.

A katonai pályától való elválása után majdnem szakadatlanul Gmündben tartózkodott, hol kiterjedt birtokai voltak. Kitielő gazda lévén, jószágait igazi mintagazdaságokká változtatta át. Minden gazdasági kiállításon képviseltette magát, és élénk érdeklődéssel kísért minden a közgazdaság terén mutatkozó haladást. Ő volt

küldtek, ki dr. Kriskhével együtt átvette a főherceg gyógykezelését. De már nem segíthettek rajta, délbén Mayer Lőrincz prélétság és udvari plébános ellátta a halotti szentséggel. Nemsokára beállott a haláltusa, 15-én délbén pedig megcsabadította a halál kinos vergődéseitől. Délután 3 órakor megjelent király ő felsége Rainer főherceg palotájában, mely az utolsó hetekben immár valósággal állandó halottas házzá vált, és kifejezte legmélyebb részvétét az elhunytak fivéréi: Rainer és Ernő főherczegeknek. Nem sokára megjelentek a gyászoló Habsburg-ház Bécsben időző többi tagjai is. Zsigmond főherceg végrendeletileg kifejezett óhajához képest holttemét nem boncolták fel; bebalzsamozása csütörtökön történt meg. Szombat este 10 órakor, az udvari templomban történt bejelentés után a Ferencz-József-vaspályára szállították a boldogult holttemét s Gmündre viszik, hol a főhercegi várakban építendő mauzoleumban örök nyugalomra fogják helyezni, mert végrendeletében úgy hagyta meg, hogy ne a bécsi kapuzépusoknál, hanem Gmündben temessék el.

MARCIÁNY GYÖRGY.

HENRIK FŐHERCEG CSALÁDJÁ.

Henrik főherceg és neje az egykori színészné Hoffmann Leopoldina romantikus élete és halála többszörös megbeszélés tárgya volt lapunkban, mióta a regényesség szerető véletlen a szerető párt csaknem egyszerre szolgáltatta ki az életből. Most csak kiegészítésképp mutatunk be a kedves párról egy családi arcképesportozatot, a melyen ott láthatjuk egyetlen leányukat, a most 18 éves Mária Raineriát, ki az udvari szabályok szerint ugyan nem főhercegnő, hanem csak Waideck bárónő nevet visel, de a kit most árvaságában rokonának ismer az uralkodóház s nagybátyja, Rainer főherceg vette gyámsága alá.

II. RÁKÓCZY GYÖRGY.

Az új eszmék, vágyak és törekvések harca a régi hagyomány szellemével, az egyéniség tusája a nemzet általános felfogásával, az önbizalom erejének megfeszítése a nagy gondolt, de voltaképpen alig sejtethető nehézségek ellen: ime II. Rákóczy György rövid pályája s életének tragikuma. Céljaiban nem hiányzott az eszményiség, s a mily mértékben latba estek önérdelkei, épen olyan, vagy még nagyobb súlylyal nyomták le céljainak mérlegét a valóság fölemeléséről táplált sejtelméi. A szerencse tündére ifjabb korában nem hagyta egyetlen vágyát teljesíten, mintha csak kelepezébe akarta volna eselni folytonos csábításával; a Herkules választója elé állította, de az ifjú sokáig hatása alatt állott apja hagyományának, a «nagyasszony» könyveinek, a kipróbált hűség tanácsosok igaz meggyőződésének s megfontolt terveinek. S míg ezek hatása alatt állott: önkakarata beleolvadt nemzetének közvéleményébe és azt irányozta, vezette s így diadalt aratott.

A Rákóczyak fényének, gazdagságának és nemzeti politikájának főképviseletét tekintették őt már gyermekkorában. 1621-ben született a még nem volt húsz éves, mikor apja, az erdélyi fejedelem, váradi kapitányává nevezték ki, átadva neki a zászlót, kardot és buzogányt. Másfél év múlva pedig elismerték az ország rendei s a török porta a fejedelem utódjává. Apja érdemei gyorsan emelték így a legmagasabb polczra, a hol érvényt volt szerzendő egyéni tehetségeinek. Eljegyzése a dúsgazdag Báthory család sarjadékával, Zsófiával, szintén szerencsésnek mondható, jóllehet az erős protestáns érzésű apa sokáig tiltakozott e frigy ellen, a mely egy szintén erős katolikus családdal való benső atyafiságot szerzett. De végre is engednie kellett, az ifjú nő majd áttért a reformált vallásra az esküvés után, a melyet legnagyobb pompával tartottak. Hivatalosak voltak a császár, a lengyel király, a nádor, több főúr, a moldvai és havasalföldi vajdák, stb. 1643 január 28-án indult meg a násznép Somlyóról, a Báthoryak ősi várából tizennyolcz hintóval, két társzékkel, kétszáz gyalogossal s az urak udvari népével. «A menyasszony és anyja — írja Szilágyi Sándor, kinek művéből ez adatokat veszünk, — zöld bársonyos hintájába a menet közepében két festett farku és sörényű ló volt fogva.» Fejérvárnál fogadta az ifjú fejedelem menyasszonyát. «A vörös, kívül-belül aranyos, skófumos vánkókkal ellátott diszhintóba, melyet hat kék oroszlan módra festett ló vont, a völgyégy segített fel menyasszonyát.» Így aztán megindult a diszmenet. A város kapuja előtt tizenöt zászló székely gyalog állt vörösbőrös «főlegény», nyolcz török ló felöltözött s azután öt párduezbőrös ifjú legény, tizenhat trombitás, két lengyel s két török sipos, az úrfiak, az öreg uri rend hármassával, az ország színe s azután a meghívottak.

Hanem az ünnepélyeket nem sokára komoly gond váltotta fel. Az öreg fejedelem Magyarországba vezette hadait, s otthon az ifjú fejedelemnek kellett helyt állnia. S mikor a linezi béke megkötése után békés állapotok köszöntöttek be, I. Rákóczy György alig hogy megtehette végrendeletét, meghalt. De utasításul adta fiának és a hű tanácsuraknak, hogy foly-

tassák a megkezdett munkát, haladjanak azon az úton, melyet ő kijelölt, legyenek okosak és vigyázók.

A huszonhét esztendő fiatal fejedelem most a Boeckay és Bethlen örökségébe lépett. Makacs és heves temperamentuma erős próbára volt téve: de az atyai áldás és a hű rendek tanácsa őrt álltak mellette s így kormányzásának első éveiből mindenki azt remélte, hogy Erdély aranykora sokára biztosra van. Erdély künn és benn egyaránt gyarapodott. A moldvai vajda elismerte Rákóczy fenhatóságát, mit az öreg fejedelem nem volt képes elérni. Az *Approbata constitutio*-t megállapították, Rákóczy összeszerkesztette az ország alaptörvényeit s tekintélyének varázsa volt a székelyekre és szászokra, magyarokra és oláhokra egyaránt.

A Rákóczy-ház barátai örömmel látták Erdély boldogulását, a hagyományos politika folytatását, a mely a nemzeti önállóság eszméjét erősítette. Voltak azonban, a kik el nem titkolhatták bosszúságukat a fejedelmi ház emelkedésén. Egy alkalommal Csáky István gróf egy keresztelői lakomán azzal végezte felköszöntőjét, hogy «szakadjon nyaka feltett szándékának», t. i. a fejedelemléne. De rögtön visszavágtott Zrinyi Miklós: «Nem erre iszunk, hanem hogy Isten segítse meg. Mert ha Erdély elvész, Magyarország is bukik.» Más alkalommal Szelepcsényi, ekkor még nyitrai püspök, ívott «szerencséjeért, dolgában való előmeneteleért», mire a «bornemissza szabású Zrinyi kiitta a szünültig tölt serleget, úgy mint a többiek, késsel csapván el fölét.»

Rákóczy- emlék a fenesi csatatéren.

Rákóczy György azonban eddigi szerencsés kormányzatából azt következtette, hogy lassankint megközelítheti ama távolban lebegő eszményt, mely a magyar nemzet emelkedésének és a protestáns vallás szabad gyakorlásának biztosításán kívül a lengyel korona elnyerésére irányult. Jó ideig csak titokban ápolta ez utóbbi tervét, de mikor a svéd király kardot rántott Lengyelország ellen: neki is ki kellett lépnie semlegességéből. Neje csak könyekkel felelt e gondolatra, a tanácsurak s papjai szintén ellene voltak a beavatkozásnak, de magyarországi barátai szerették volna a lengyel koronát Rákóczy György fejére látni. «Az Isten engedje, hogy Erdély által virradjon meg szegény magyarra» — írta a fejedelemnek Zrinyi, a ki talán mindenkinél jobban óhajtott benne látni a «tündöklő csillagot, ki által meg fog virradni.» Az amúgy is erős önbizalom az óhajtságból hatalmas támaszt nyert s Rákóczy a cselekvés terére lépett. Harmincezer válogatot vitézzel megindult s akaraterejének egész tüzevel állt az akadályok előtt. A Priszlop-havasokon kezdte meg az indulást. «Meredek, sziklás és nehezen járható volt útja még rendes körülmények közt is, — írja Szilágyi, — s most azt övig erős hó borította. Egész havat zsoldot fizetett gyalogjainak, hogy a havat az útról eltűntessék.» Mind e mellett «járhatalatlan út volt ez a síkos jég miatt, s a lövészet számokat, társzekeret csigának, köteleken lehetett felvonni.» Maga a fejedelem ott volt mindenütt, derékgig járt a hóban, lelkesítette,

bátorította hadait. Az átvonulást végrehajtotta s a félvilágot bámulatba ejtette e merész tettével. Azt hívé: feladatának legnehezebb részét megoldotta, pedig épen most pártolt el a szerencse tőle.

Nem szükség részleteznünk e téli hadjárat óriási nehézségeit, sem a svéd király kényszerült helyzetét s az európai diplomáciának Rákóczyt kelepezébe kerítő szálait. Sohasem volt messzebb nagy céljától Rákóczy, mint most, mikor ahhoz oly közel hitte magát. Serege elveszett s maga is bágyadtan, kimerülten tudott csak ezer vesztély közt menekülni, hogy otthon, Erdélyben, biztosítsa legalább helyzetét. A lengyelek rajta boszulták meg mindazt, a mit muszájtól, kozáktól, svédőtől szenvedtek. Honfiai előtt épen úgy, mint előbbi szövetségesei előtt bukott ember volt. De ő azt hitte, hogy állását megerősítheti, pedig Erdélyben az ellenzék kerekedett fölül, a mely a lengyel hadjárat minden nyomorúságáért őt okozta. Nemesek azok pártoltak el tőle, a kiknek terveit e hadjárat megzavarta, de még inkább azok, a kik tatár fogságban sinlődő rokonjaikat siratták.

Óriási erőfeszítést fejtett ki most Rákóczy, hogy a török és német császárt, valamint az ellenzék pártját részére bírja, vagy legalább kiengesztelje. De a mint a hatalom kiesett kezéből: minden küzdelme csak a kétségbeesés, a halállal vívódó hőst mutatta. Hibát hibára halmozott s nem vette észre, hogy megszűnt független fejedelem lenni. Sorsa ellene fordult. A török megízente Erdélynek, hogy Rákóczyt foszszák meg a fejedelemségtől, mert «ha ez kopját szúrna is a földbe s azt arannyal borítaná, még sem tűrné a fejedelmi székből, mert neve be van írva a defterben.» Készülnie kellett az utolsó küzdelemre, mert miképp viselhette volna ő el azt a gondolatot, hogy családja csak egy gazdag nemesi család legyen s a dynastia visszaszülyedjen oda, a honnan kiemelkedett?

Erdély követelte lemondását: ő azonban nem mondott le, sőt még be sem ment Erdélybe. Ez volt a legvégzetesebb hiba; most már Erdély elveszett rá névre. Mi volt tehát a legsürgösebb teendő? Az, hogy a törököt kiverje országából. Meg is indult utolsó küzdelmére s még egyszer és utoljára mosolygott felé a szerencse. Gyalu és Fenes között találkozott a török sereggel s itt «rettenetes kopja-törés és erős harc tartak mindkét részlől.» A hirtelen támadó nagy forgószél megakadályozta a magyarok előnyomulását. Az újabb és újabb török csapatok elől nem volt menekvés. Rákóczy óriási erőfeszítést tett, hogy személyesen vezesse seregének jobb szárnyát a támadásra. De a mint a fenesi patakon át akart ugratni: sisakja leesett fejről, egy török csapat körülvette s bár a kétségbeesés rendkívüli erőt adott karjának, halálos sebeket kapott s az ütközetet elvesztette.

Néhány nap múlva (1660 június 7-én) éjjeli egy óraker neje karjai közt kilehelte megtörtött lelkét. Fényes álmai vezt temektek a sírba. Tetemei anyja mellett nyugszanak Sárospatakon, jeltelenül; de arra a helyre, hol a török vasa halálos csapást mért reá, emléket állított a hazafiúi kegyelet. Ez emlék tanúságot hirdét a maradéknak és segíti emelni, jóllehet erre nincs szükség, a Rákóczyak nevének varázsát.

VÁCZY JÁNOS.

DRÁVAMENTI ERDŐ-RÉSZLET.

— Ujváry Ignác rajza. —

Ujváry Ignác, festőművészünknek egyik érdekes és hangulatos rajzát mutatjuk itt be. A kép a somogyi Dráva-mellék egy részletét tünteti fel. E vidéknek egyik különlegessége az erdők közepén itt-ott előforduló tőfénék, mely nyáron kiszárad, ősszel és tavasszal azonban vízzel telik meg s a kákvál benőtt lapályon erek képződnek. Ujváry rajzán is egy ilyen tőfénék látszik s mellette a pompás bükkös erdő, melyből törődött anyóka ballag hazafelé, hátán farakással. Az egész képen sajátos, kedves hangulat ömlik el s hiven tükröződik benne a vidék jellege. A rajz szépségeit kitűnően emeli ki a *Bálint Benedek* jeles fametszőnk művészi rajzát kivitt munkája. A kép rajzolója Ujváry Ignác, a Benczur-féle mesteriskola egyik legtehetségesebb művésznövendéke, a ki a mostani téli kiállításán is méltó feltűnést keltett festményeivel, melyek közül egyet ő felsége a király is megvásárolt.

ELJEGYZÉS A BRIT KIRÁLYI HÁZBAN.

Az e hó 7-ikén Angliában, a Marlborough-Houseban történt eljegyzés újabb bizonyítéka annak, hogy az angol királyi udvarnál a fejedelmi *egyenlősülési* elvéről s egyáltalán a szabadelvűségről más véleményben vannak, mint Európa többi fejedelmi udvarainál. Ugyanis az említett napon vége ment eljegyzés *Clarence* herceg, a walesi herceg és brit trónörökös elsőszülött fia, és *Teck* Mária Viktória, hercegnő, *Teck Ferenc* herceg és *Mária Adelaide*, angol kir. hercegnő leánya között.

Az a körülmény, hogy az ifjú *Ferenc* herceg atyja halála után arra van hivatva, hogy az angol trónt ő töltsse be, még fokozza ez eljegyzés érdekességét.

A Teck hercegeknek és hohenstein grófoknak alig 56 éves nemzetsége különben már évek óta áll közeli rokonságban, illetőleg sógorságban a Welf-Braunschweig-Lüneburg-háznak Nagybritannia felett uralkodó ágával: az angol királyi családdal, a mennyiben, mint említettük, a fiatal ara édes anyja is angol királyi sarj, *Cambridge Adolf* herceg leánya.

Más monarchikus államokban a legitimitás elvének megsértését és veszélyeztetését látnak abban, ha egy szuverén ház férfi- vagy nősarja valamely *alattvalójának* nyujtaná kezét, még pedig egy oly főúri nemzetség tagjának, mely a szuverén házakkal *egyenlősülési* elvűnek nyilvánított *hisztorikus* családokhoz sem tartozik, mint a Teck hercegek háza, s mely ellenkezőleg egy bal kézre, «ad legem salicam» kötött frigyből ered. Az angol királyi ház azonban már emberemlékezet óta szakított a legitimitás e középkori szabályaival s a jelen korban is több példát látunk, hogy e dinasztia egyes sarjai, szívük sugallatának engedve, és a mi a fődolog, *Viktória királynő engedélyével*, oly házasságokra léptek, melyek másutt egyszerűen a lehetetlenségek közé tartoznának. Így lett pl. a walesi herceg legidősb leánya, *Lujza Viktória hercegnő George Duff Fife* herceg *alattvalójának legitím felesége*, míg *Viktória királynő* saját leánya, *Lujza hercegnő, Lorme* marquishez ment férjhez; *Beatrix* Viktória kir. hercegnő egy *morganatikus* frigyből származó főúrnak, *Battenberg Henrik* hercegnek lett a neje, az angol-hannoverai ágból pedig *Friderika Zsófia* kir. hercegnő *Pawell-Rammingen* Alons bárónak nyujtotta kezét.

A szuverén házakkal való *egyenlősülési* (equiparentia) joga, germán eredetű, és többnyire csak a germán származású nemzetteknel (Anglia kivételével) van meg érvényben. A hajdani német birodalom feloszlása után az u. n. *birodalmi közvetlenséggel* bírt régi oligarkha családok mintegy kárpótlásul elvesztett ősi előjogaikért az 1825-iki nemzetségségi aktának I. *Ferenc* császár által szentesített törvényezikében, a szuverén házakkal való *egyenlősülési* jogok elismertették. E jog pedig azt jelenti, hogy ha pl. valamely uralkodóház valódi hercege az

CLARENCE ÉS AVONDALE HERCEG, A WALESI HERCEG LEGIDŐSÉBBI FIA.

TECK VIKTÓRIA HERCEGNŐ, A WALESI HERCEG LEGIDŐSÉBBI FIÁNK MENYASSZONYA.

equiparens nemzetségek közé tartozó *Croy-Dulmen* hercegi házból eredő *Isabella* hercegnővel, ki házassága folytán a többi cs. és kir. főhercegnőkkel egyenrangú lett.

A magyar főnemesség közül csak három családban a fejedelmi házak törvényes sarjaival *egyenlő születés* jógával: a *Bathjány*, *Esterházy* és *Pálffy* családok, melyek a hajdani német birodalomban is a *birodalmi közvetlenség* attribútumaival voltak felruházva s a német császárok hűbéresei valának.

Méltó a felemlítésre az is, hogy a Teck-család szépséges araja, *Mary* hercegnő, kit jövőbeli sorsa még a brit trónra is emelhet, anyai ágon *mayra* vérből származik. A Teck hercegek ősanija kis-rhédei *Rhédey Klaudiva* grófnő (később Hohenstein grófnő), *Rhédey László* gróf és *Inczedy* bárónő leánya, kinek *Württemberg Sándor* herceggel 1835-ben kötött *morganatikus* házasságából a Teck család keletkezett, különben is oly családból ered, mely az egyenlő születési jog dolgában is megállja helyét, a mennyiben kétségbevonhatatlanul megállapított *hisztorikus* tény, hogy a Rhédeyek az *Aba* nemzetségből eredtek, melynek egyik tagja, *Aba Sámuel* (Szent István király sógora), 1041-től 1043-ig Magyarország királyja volt és feleségül egy bajor hercegnőt bírt. E szerint a fejedelmi egyenlő születés elve a Teck családnál ép úgy apai mint anyai ágon meglevőnek tekinthető.

Clarence herceg már hosszabb idő óta érzett benső vonalmat a bájos *Mary* hercegnő iránt. Feltűnően kereste társaságát s a fiatal szerelmesek gyakran találkoztak is úgy az udvarnál, mint rokonai körében. De a herceg nem mert nyilatkozni, attól tartván, hogy az udvarnál egybekelésük elé akadályokat gördíthetnének. Végre maga a család feje, *Viktória királynő*, a szerelmi viszonyokról már régen értesülve volt, vállalkozott arra, hogy a házasságot megvalósítja. Marlborough-houseban összehívta a walesi herceg és Teck herceg családjait, vallomásra bírta a jelenlegi vőlegényt s maga kérte meg a Teck hercegi pártól *Clarence* herceg részére leányuk kezét, s az eljegyzés, mint említettük, e hó 7-én meg is történt, az esküvőt pedig a jövő február havában tartják meg.

Az angol királyi ház családú ünnepe a külföldet is érdekelteti. A hatalmas angol birodalom leendő királyának, *Albert Viktor* hercegné, a trónörökös walesi herceg legidősb fiának jegyese, *Teck Viktória* hercegnő, a *Cambridge* herceg unokahuga s így a vőlegénynek második unoka-testvére.

A vőlegény *Albert Viktor* herceg, ki *Clarence* és *Avondale* hercege s *Athlone* grófia nevet viseli, 28 éves, s a walesi hercegpárnak legnagyobb fia, 1864 január 8-án született s gyermekeinek nagyobb részét Sandringhamban, szülői nyári kastélyában töltötte, egészen olyan nevelésben részesülve, mint az angol főurak gyermekei. Alig lett azonban 15 éves, midőn mint tengerészkadét *Dortmontba*, a «*Britannia*» hadihajóra került s itt fokozatosan lépett elő a rendes tengerészeti rangsorozatban,

említett főúri családok valamelyikének leányát veszi nőül: házassága rangjához illőnek vétetik, nem pedig mesalliancenak; míg ellenben, ha oly hercegi vagy más mágnsági nemzetségből házassodik, mely nem tartozik e családok közé, az illető hölgygel csak *morganatikus* úton lehet egybe, vagy mint mondva: rangján alóli házasságot kénytelen kötni. Példa az előbbmondottira néve *Frigyes* főherceg házassága az

mag egy év mulva testvéröccsével, György herceggel együtt, a «Baechante» gőzbárkán nagyobb földkörüli útra ment, mely csaknem két évig tartott s mely alatt az angol birodalom gyarmatainak nagy részét meglátogatták. A két fiatal herceg úti naplóját Dalton Canon átdolgozásában s kísérő jegyzeteivel két vastok kötetben ki is adták. Az utazás befejezése után, 1882-ben Albert Viktor herceg Cambridgeba ment tanulni, később Heidelbergbe és Aldershotba. Egyetemi tanulmányait elvégezve, katonai szolgálatba lépett. 1885-ben alhadnagy volt s azután fokozatosan emelkedett, úgy, hogy jelenleg őrnagy a 10-ik huszárezredben. Hogy ezenkívül is sok czime s rendje van, az az angol korona leendő örökösénél csak természetes. Így ő a királynő hadsegéde, a 4-ik bombay lovasezrednek, mely nevérol nevezetik, tiszteletbeli ezredese, az 5-ik pommeraniai Blücher-ezrednek őrnagya, a térszalag-és St. Patrick-rendnek, a porosz fekete sasrendnek, a dán elefantrendnek, az olasz Annunciata-rendnek s más kiváló rendeknek lovagja. Clarence és Avondale hercege czímét, mely alatt leggyakrabban emlegetik a lapok, 1890-ben kapta, kevéssel azután, hogy ismét egy nagyobb utat tett Kelet-Indiában.

A menyasszony *Teck hercegnő, Viktória* Mária, Augustá, Luiza, Olga, Paulina, Claudia és Ágnes, egyetlen leánya Teck hercegnek és nejeének, Mária, Adelaide, Vilma, Erzsébet királyi hercegnőknek, ki a cambridgei herceg nővére. 1867-ben május 26-án született a Kensington-palotában s így öt évvel fiatalabb, mint vőlegénye s gyermekkorát szüleinek a Richmond park mellett levő «White Lodge» (fehér lak) nevű kastélyában töltötte. Kitűnő zongorázó, lovagló s anyjával együtt tevékeny részt vesz a londoni jótékonyági és emberbaráti mozgalmakban. Három fiúvere is van, kik mind fiatalabbak nála. Közönségesen «Princess May» (Május hercegnő) néven ismerik, szeretetreméltóságáért, mely Viktória királynőre is annyira hatott, hogy a fiatal Teck hercegnő legnagyobb kedvencei közé tartozik s a közhírt szerint, mint *Bonnie Artuk*, ő volt a főközvetítő, hogy unokája ezt a leányt vegye nőül.

A menyasszonynak apai nagyanyja Sándor württembergi herceg osztrák lovassági tábornoknak morgantikus neje *Frédrik Rhédey Kláudia*, a herceggel való esküvőkor kapta az osztrák udvartól (1835-ben) a *Hohenstein gróf* czímet. Az ezen házasságból származott elsőszülött fia, mint Hohenstein gróf 1866-ig a 7-ik cs. kir. huszárezredben századosi ranggal szolgált és esküvője napján is ezrede egyenruhájában lépett az oltár elé. A Teck hercegi czímet Hohenstein Ferenc gróf akkor kapta, midőn 1866-ban nőül vette Kewben a cambridgei herceg egyetlen nővérét, Cambridgen Mary hercegnőt. Az angol «fenség» (highness) czímet Viktória királynétől kapta. Württemberg Sándor herceg, mint szolgálaton kívüli lovassági tábornok és a 11-ik huszárezred tulajdonosa egy szemle alkalmával Bécsben oly szerencsétlenül bukott fel lovával, hogy rögtön szörnyet halt.

MARCIÁNTYI GYÖRGY.

A DIVATRÓL.

Lassan jön, ugyszólván lopózik az a vén tél apó. Minduntalan meg-megáll, enyhe nap derűjével hitet, hogy még távol van és mikor már ledispaltta vállainkról a prenes felöltőnket, dermesztő hideget zúdít a nyakunkba és ingerkedésének gyümölcse: influenza. Bizony már megjöhetett volna az öregnek az esze! A kuszóbon áll a karácsony és még annyit se mondott az a vén gyerek, hogy: adjon isten! Hát illik ez. Hagyja a bujdosít a pajkos tavaszak... annak jól áll, annak megbocsátjuk; ő pedig legyen komoly, sőt komor, szigor, ha mindjárt kegyetlen is, de mindenesetre férfias.

Még nem is keresolyáztunk és talán nem is fogunk a télen át. Szeretném tudni, minek csináltattuk a mi keszkes keresolyázó-ruhánkat? Az ilyen bokáig érő szoknyában csak nem járhatnak az utcán, vagy a szobában... és az alsó prém és tollszegély is divatjait mulhajtja a jövő télig.

Aztán, mit vegyünk kedveseinknek karácsonyra? Szeretnénk még téli holmival kedveskedni nekik, — jól tudjuk, kinek mire van szüksége, — de hátha tar-

tós lesz ez a kétkulcso, se hideg- se meleg idő és a februári langyos napok fölöslegessé tesznek majd minden komolyabb védekezést az elmaradt hideg ellen.

Ilyen körülmények között arra kell törekednünk, hogy minden esztétiségre el legyünk készülvé. Ma tehát olyan öltözeteket mutatunk be, a melyek a hideg ellen megvédnek és az enyhe időben sem alkalmatlanok.

Ilyen például az első képünkön látható orosz szabásu kabát, melyet a francziák oroszbarátságára eszelt ki. Nekünk ugyan semmi okunk sincs rajongni az oroszokért, de ha valami csinos készült orosz czég alatt, bátran elfogadjhatjuk a nélkül, hogy haszárulással válódhatnának.

Nos tehát ez a csinos orosz kabát barna posztóbból készült, dús szinorússal. A könyökön fölül bő ujjak, könyöktől a kézesuklóik szűkek. A kihajtó és a csipőig lenyúló gallér, valamint a kabát alsó szegélye és a közelő sziliszkin-prémből való. A magas gallér, valamint az előrés, világosabb barna posztóbból is készült, a mi mellényzerő alakot kölcsönöz neki.

Ugyane képpünk egy összevissza hajlított, nagy karimájú betovő kalapot is mutat, mely bézs-színű nemezéből készült, csak az egyik oldalán van felhajtvá, fekete strucc- és kocsagtollal díszítve.

A másik képünkön látható baloldali nő, mintázott, sima szoknya fölött újj nélkül való, rövid, préselt bársonyt visel, mely nemcsak körül van tollal díszítve, hanem a magas Medicis-gallér is tollal van bérelve. A fölfelé fésült hajat szalaggal és tollal díszített pörge kalap nyomja le.

A másik alak sötétzöld gyapjuszövetből való princzessernuhát visel, melynek gyapotbélése nélkülözhető teszi a meleg felöltőt. A szoknya hátul három úrránczba van szedve, elől pedig egészen sima. Figyelmeztetem a kedves olvasónőmet, hogy princesse szabású ruháknál úgy érhetnek el szép ránczokat, ha a belső széles segélyt (pléh) löszövetel bélelik. Két oldalt a zsebeket selyem sujtás és hosszú jetrojt díszíti. Ugyancsak fekete selyem sujtással vannak borítva az ujjak, a Medicis-gallér, a derék előrésze és a hát is.

Meglehet, hogy mire e sorok nyomtatásban megjelennek, a mi öltönyeink kisb legelőknök bizonyulnak, de ezért ne engem tessék okolni, hanem azt a gonosz tél apót, a szegény nők örömeinek alapos megrontóját; mert a mi engem illet, én csakis örömet ohajtanék szerezni az én jóindulatú olvasónőimnek, a kiknek vig és boldog ünnepeket kíván Iza.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Jókai Mór «Meséskönyv»-e. A kitűnő tollú író, kit oly találon neveztek el évekket azelőtt «a magyar nemzet mesélő dajkájának», sok irányú irodalmi működése mellett csodálatosképen épen a voltaképi «mesét» felelte el fölvenni költészetének ama végtelen birodalmába, melyet az ő fantáziájának ragyogó napja sugárzott be tündéri fényével. Ő, a ki az ártatlan gyermeket oly bájos, oly gyöngéd színekkel tudja festeni műveiben, írt mindenkinek vonzót, elragadót: csupán a gyermekvilágról felekezett meg. Művei között számtalan az olyan, melyet bátran sorolhatni az ifjúsági irodalom legszebb termékei közé: de a gyermekvilágnak valót, egyedül a gyermekeknek szólót nem alkotott egész addig az ideig, a mig most végre megírta azt a «Mesés könyvet», mely az idej karácsonyi könyvásárának úgy tartalomra, mint díszre kiállításra egyik legfeltűnőbb terméke. A Révai-testvérek kiadásában megjelent, Gyulay László rajzaival illusztrált, 24 ívre terjedő vastag kötetben Jókai tizenhat mesét nyújt most a kicsinyeknek, melyek az ő meleg közvetlenségével küvel fognak férközni a gyermekek szívéhez. Jókai e művel megmutatta, hogy ezen a téren is mester s a szülők nem lephetik meg gyermekeiket kedvesebb ajándékkal, mint hogyha számukra ezt a «Mesés könyv»-et, melynek ára díszkötésben 3 frt 50 kr, megveszik. Iseltől mi is közlünk belőle mutatványt, «A kis király beszélő babóját».

A «Vasárnapi Ujság» női dolgozóirásai. Lapunk mai számában találják olvasóink *Csáky Alonina Bolza Anna grófnének*, a közoktatásügyi miniszter fenkölt lelkű nejeének, «Törzészet és művészet» című szép elmékedését, melyet a jeles tollú író

egyidejűleg küldött be lapunk és a «Magyar Bazar» szerkesztőségének, s egyuttalazon szives igérettel tisztelete meg lapunkat, hogy közelbe külön is, s reméljük többször is felkeresi a «Vasárnapi Ujság»-ot mindig szivesen látott becses közleményeivel. — Női munkatársaink ma már díszes sorából újabban még *Beniczkyné Bajza Lenke* urnő igéretét bírjuk, hogy Angliából, hová ott lakó leánya látogatására hosszabb időre utazik, lapunkat fogja megtisztelni angliai élményeinek leírásával. — A «Vasárnapi Ujság» eddigi női munkatársai sorából *Gyarmathy Zsigáné*-től is várunk közleményt a kalotaszegi nép életéből, melyet senki jobban nem ismerhet nála, a ki közte él, figyelemmel kíséri s fejleszteti igyekszik jó tulajdonait, munkával, keresettel látja el s valóságos jölteveje e vidék jóvaló magyar népének. — B. Büttner *Lina* szintén folytatni fogja már két év folyamunkban megjelenő s a «Vasárnapi Ujság» közönsége által oly szivesen fogadott kedves «Madár-történeteit». — «Női munka és divat» című rovatunkba, melyet egy élénk tollu tárczairónk és neje vezetnek, a jövő évre szintén több írónknak ígérte meg közreműködését.

Ámor és Psyche. Költemény hat énekben. Irta Hamerling Róbert Magyarra fordította Ábrányi Emil. Illusztrálta Thumann Pál. Budapest és Eperjes. Divald Károly és fia kiadása. A hírneves osztrák költőnek tündérmeszerű költői beszélyét, mely Ámor és Psyche ismert mythologiai történetét szingazdag, virágos képekben és leírásokban beszéli el. Ábrányi Emil választékos nyelven s jól gördülő trocheusokban fordította magyarra. A kiállítás fényes, pazar, egyike a legszebb ajándékkiadásoknak. A bájos illusztrációk Thumann Pál mesteri ónja alól kerültek ki s a cinkografikus és fénynyomatú reprodukciók tanúságot tesznek a Divald-féle műintézet kitűnő technikai képességéről. A nagy negyedréti kötet ára díszes stylszerű kötésben 12 frt.

Az Athenaeum-társulat nagy díszszel adta ki az éjszakai költészet egyik nagybecsű művét, a *Frithjofmondát*, Tegnérs Eszaiás örökbecsű alkotását. A svéd eredetiből Györy Vilmos költéssel fordította le. Először a Kisfaludy-társaság bocsátotta közre, most pedig a legszebb kiállítású díszkönyvek közé juttatja az új kiadás, albumalakban, velinpapíron, Ekvall Kamut művészi illusztrációival. A könyv elején Tegnérs arcképe van. A kötés gazdag díszítésű. A könyv ára 12 frt. — *Vámbergy közép-ázsiai utazását* pedig harmadik kiadásban veszi az olvasó. A nagynevű szerző javításokat és bővítéseket tett az új kiadás számára, mely sűrű illusztrációkkal van ellátva. Bizonytalán most is oly érdeklődéssel fogja kísérni az olvasó útjában, mint mikor először látott napvilágot a könyv. A szép kiadású könyv ára 3 forint. — A «Kis Lap» című képes gyermekújság az évi folyamát is külön kiadásban szeresheti meg. A Forgó bácsi (Ágai Adolf) szerkesztése alatt ismeretes lap így, különalakban is tarka és változatos olvasmány s zsenge ifjúságnak. Ára díszesen köve 3 frt.

A Franklin-társulat kiadásában a közérdekű munkák egész sorozata került ki a sajtó alól, vegyes tartalommal, melyből a közönség különböző igényei válogathatnak.

A szépirodalmi művek közt van az elhunyt *Csiky Gergely* egyik kisebb regénye «*Sisyphus munkája*», a nagyérdemű szerző vonzó dolgozata, melyben a cselekmény gyors haladása és fejlődése mutatja, hogy Csiky mennyi szerencsével és hatással vitte át elbeszélő műveibe is a színpad eleven életét. Ára 1 forint.

Az oktatásügy barátait érdekelné fogja a «*Levelek egy tanuló ifjúhoz*», írta Szitnyai Elek. Egy apának tanuló fiához írt leveleiben a középiskola több kérdése van itt tárgyalva, olyanok, melyek mind a szülőre, mind a tanulóra fontosak, s azt is feltűntetik, mily eljárás vár bizonyos esetekben az iskola s a szülőktől, hogy feladatának megfelelhessen. Az oktató levelekből az ifjúság is sok tanulságot meríthet. A kötet ára 1 frt, vászonba köve 1 frt 40 kr.

Az «*Olcsó könyvtár*» népszerű kötetéből (szerkeszti Gyulay Pál) is hat jelent meg, köztük *Pálffy Albert* egyik kedvelt regényének az «*vaiyai ház*»-nak második kiadása. Ára 1 frt. A többi kötetek: «*Elmélkedések a rómaiak nagyságának és hanyatlásának okairól*», írta Montesquien Károly, francziából fordította Orlai Antal. Ára 40 kr. A következő kötet *Merimée Prosper* két szép elbeszélését közli: «*Guillot Arséne*, Aubain abbé», francziából fordította K. Kar-

lovsky Endre: ára 30 kr. «*Jean-Marie*» dráma egy felvonásban, írta Theuriot André; «*Két földalom*», dráma egy felvonásban, írta Coppée Ferenc; «*Az én jó csillagom*», vigjáték egy felvonásban. Mind a három francziából fordította, választékos nyelven s a két előbbit folyékony versekben íj. Szász Béla. Egynek-egynek ára 20 kr.

A kertészet és gazdaság is megtalálja a Franklin-társulat új könyvei közt a magáét. Terjedelmes mű «*A virágkertészet kézikönyve*» szerkesztette Moray Károly. Kiterjed az általános kertészetre, a vetésre, ültetésre, metszésre, a magvak felkészítésére, de kiterjed az egyes virágfajokkal való bánásmódra is, leírva a kertekben tenyészthető minden virágot, dísznövényt, bokrot, nem mellőzve a melegágyi és melegházi eljárást sem. E tekintetben oly terjedelmes, mint eddig egyik könyvünk sem. Számos ábra és majd minden virág képe kíséri az utasításokat. Ára 1 frt 60 kr, köve 2 frt.

A «*Falusi Könyvtár*» kötetei közt pedig a praktikus tanácsokban bővelkedő «*A kis konyhakertész*» jelent meg, írta Pali bácsi; ára a 18 ábrával ellátott könyvecskének 50 kr. «*Fontosabb ipar és kereskedelmi növények*» és azok okszerű termelése; írta Mika Ottokár; ára 50 kr.

A «*gyakorlati orvostan haladása*» pedig ismert orvosoktól írt szakdolgozatok gyűjteménye. Ezeket Bakó Sándor, Báron Jónás, Erőss Gyula, Feleki

TÉLI FELÖLTŐ.

OROSZ KABÁT.

UTCZAI ÖLTÖZÉSEK.

Hugó, Moravcsik Emil, Pur esz Ignác, Schwarz Arthur, Szabó Dénes, Székács Béla, Szili Adolf és Zwilling Hugó orvosok írták, s kiadta a «Gyógyászat» szerkesztősége; ára 1 frt 20 kr.

Végül már olvasni kezdő és tudó gyermekek számára is van képes könyv: *Fiori könyve*, apró versek és mesék, Bezeredy Amália egykor oly népszerű munkája szövegének felhasználásával szerkesztette Csikós Béla. A címeképes csinos könyv ára 50 kr.

Ráth Mór mint minden évben, most is gondoskodott, hogy a kiadásában megjelent művekből díszkötésű gyűjtemény a karácsonyi könyvpiacon. Az újabb kiállítású díszművek közt van *gróf Benyovszky Mór* életrajzából, emlékirataiból és utóleírásából is egy kötet, mely az életrajznak magának második köteté. *Jókai* rendezte sajtó alá Benyovszky iratait, s az ő megragadó tollából veszi a magyar olvasó az életrajzot is. Benyovszky utóleírás adataiban sokan kételkedtek, s azt hitték, hogy részben fantázia művei. Az újabb földrajzi ismeretek behozották, hogy a híres magyar gróf csakugyan járt azokon a helyeken és népek közt, melyeket leírt s így műve értéke is emelkedett. Magyarul Benyovszky utóleírása most jelenik meg először. Az aranybetűtű kötet ára 5 frt.

A legsötétebb Afrikában», Stanley híres munkáját kiegészítő kötet, mely az Aequatoriában kitört zendülést és Emin pasa sorsát festi le, kinek megszabadítására tette utolsó útját Stanley, szintén díszkötésűben jelent meg. Irta Mountney Jephson,

Stanley egyik tisztje, ki kilenc hónapot töltött fogóságban. A számos képpel illusztrált könyv ára 7 frt 40 kr. Másik érdekes utazási mű: *A brit birodalom keresztül*, írta gr. Hübner Sándor egykori nagykövet, ki nemcsak mint diplomata, de mint utazási író is jól ismert. Első kötet, ára 5 frt 40 kr.

Magyar László utazásai és kalandjai, az éretlen ifjúság számára, írta Bánfi János, számos képpel. A Révai-testvérek kiadása. Az afrikai híres magyar utazó expedicióját a legújabb afrikai utazások alkalmasszerűen teszik. Bánfi János, az ifjúsági irodalom egyik hívatott művelője összegyűjtötte mindazt, a mi Magyar László utazásáról ismeretes és elbeszélés alakjában festi le ifjúságát, készülődését és viszontagságos nagy útját. Rajzok is bőven illusztrálják az érdekes kötetet. Ára díszkötésben 3 frt.

Forgó bácsi könyvtára. Az Eggenberger-féle könyvkereskedő (Hoffmann és Molnár) ifjúsági olvasmányokból már tavaly megindította a «Forgó bácsi könyvtára» vállalatot, melyet a «Kis lap» szerkesztője, a gyermek-irodalomban oly jól ismert Forgó bácsi szerkeszt, ki a gyűjteménybe a lapjában évek óta megjelenő elbeszéléseket válogatja össze. A gyermek-irodalom javát teszik ezek, s mindenik kötet csinos kemény kötésben és képekkel 80 kr-ért kapható. A legújabbban kiadott öt kötet, — melyek együtt közös dobozban is kaphatók, — a következők: «*Berti és Berta*, vagy a hűség és a szeretet győzelme», kaland elbeszélés, melynek műhelye két világrész; «*Matyi és Peti* vagy az élet egy korál-szigetén»; «*Az arany hegy*» és «*A kolibri madár*» s egyéb elbeszélések. «*Két karácsony est*» s egyéb elbeszélések; «*Tündérmesék*», a magyar népmesék nyelvén. Bizvást lehet e kötetekből válogatni a zsengebb ifjúságnak. Az Eggenberger-féle czég egyszersmind katalógust bocsátott közre a kiadásában megjelent ifjúsági könyvekről, s ebből a közönség bővebb tájékozást nyerhet mind e vállalat egyes darabjairól, mind pedig

más könyvekről. A jegyzéket kívánatra bárki megkaphatja.

Humorisztikus képes könyvek gyermekek számára. A híres német karrikatura-rajzoló *Busch* Vilmos kacsagtató torzképeiből a Lampel-féle könyvkereskedő gyermekek számára magyar szövegű kiadást rendezett. «*Marcsi és Miska*» czím alatt már tavaly megjelent két pajkos lurkó furlangja, 96 torzképpel és verses szöveggel, melyet Cziklay Lajos fordított. Ugyanez most díszes kiadásban, címeképes kemény kötésben, új kiadást ért. Másik kötet pedig, mely most kerül először nálunk könyvpiaconra: «*Ugri Matyi*» és «*vészmadár*, kiegészítve még «*A fuvó puska*» és «*A furdó*» című darabokkal. A verseket szintén Cziklay Lajos fordította hozzá. Kár, hogy nem patogóbbak. Felöltöttek is jól mulathatnak rajta. Az utóbbi könyv is csinos kiállítású s egynek-egynek ára 1 frt 80 kr.

A Magyar történelmi életrajzok idej évfolyamának 5. füzetében, mely most jelent meg, befejezi Szilágyi Sándor II. Rákóczi György életrajzát. Érdekes, hogy a magyar protestantizmus egyik eszményi hőseinek, II. Rákóczy Györgynek küzdelmeit épen akkor teszi közzé e kornak első és legalaposabb ismerője, mikor a magyar protestánsok kivívott szabadságvallásukért utolsó nagy eredményeit ünnepeleik. II. Rákóczy György tragikus sorsát meghatározó beszéli el Szilágyi, s az életrajz emeli a számos illusztráció, a melyek részint külön, részint a szöveg közé nyomtatva jelentek meg. Ez érdekes és szép illusztrációk közül néhányat mi számunkban bemutatunk. — A «M. történelmi életrajzok» előfizetési ára egy évre 8 frt; a történelmi társulat tagjai részére 5 frt.

Szabó Endre. Dalok. 1875—1891. Több mint másfél évtizedes költői munkásság eredményével számol be e kötet, körülbelül másfél száz költeményben. A különböző idő, alkalom, a hangot változtatossá tették, de azért az egész kötetben, itt eltűnve ott ismét előbukva, határozott alaphang gyanánt vontul végig bizonyos enyélő kedélyesség s némi szatirikus éllel vegyült bonhomia. Általában Szabó Endre költészetét a Berangeréhez hasonlít leginkább s úgy látják, költőnkre pályája kezdetétől fogva a nagy francia dalnok tett mély és maradandó benyomást. Néha azonban a sötét melancholia is erőt vesz lelkén, mint például az «*Őszszel*» című költeményben, melynek refrainje «*Meghalni félek s életunt vagyok*» erőteljesen fejezi ki a költemény alapszémjét. Gyakran a szerelmi családias keserűsége csal erős, sőt olykor nagyon is fanfarr, bántó hangot ajkára («*Nos jó barát*», «*Mondtam ne higgy az aszonyoknak*»); gunyolódó kedve pedig néha a szent dolgokból is csúfolt úz, mint az «*Úrnappán*» és «*Az égből*» című versekben. Ezeket jó lett volna kihagyni a gyűjteményből, több mással egyetemben, melyeket nem a valódi ihlet sugalt. Ha azonban ezeken állapozunk, bő kárpótlást lelnék az igaz költészettel írt számos darabban, melyek közül egyet olvasóinknak

és kitartásra volna szüksége, hogy tehetségéhez teljesen méltó műfordító váljék belőle. A kötet nyomdai kiállítása egészen díszes; az illusztrációk kevésbé sikerültek. A 367 lapra terjedő kötetnek, mely Lampel Róbert (Wodjányi F. és fia) kiadásában jelent meg, ára díszkötésben 5 frt.

Előfizetés. Szávay Gyula, kinek eléggé ismert neve van az irodalomban, előfizetést hirdet tíz év alatt megjelent költeményeire. Ára a kötetnek 1 frt 80 kr. Az előfizetési pénz Győrbe küldendő.

Zeneművek. Vakaresku Helén, a román királyné sokat emlegetett volt udvarhölgye, tudvalegleg költségettel is foglalkozik. Egyik versét, „Szerelem téged, hogyha nem szabad”, melyet Radó Antal fordított magyarra, Berényi Lajos megzenésítette. A csinos szerzeményt Kury Klára kolozsvári énekesnőnek ajánlotta. „Nyári éj” című polkamazurt irt Szegedi László. A Nádor és Bárd ezégnél jelent meg.

Alienor. Dr. ... írásunk mai meddő korszakában a legígéretesebb mozzanat is komoly méltatást igényel. Ez magyarázza meg azt az általános érdeklődést, mely Hubay Jenő „Alienor” című művének szíves fogadtatását már hónapokkal megelőzte. A közönség „...” szinte bevezető szeretettel fogadta ez újdonságot, melynek tárgya a Merlin-mondából van merítve s hőse maga Merlin, a neves lantpöngétő.

A fiatal zeneszerző talentuma, különösen a lírai részeknél, kétségtelenül megnyilatkozott. De egybevéve is találkoztunk az invenzió erejével s egyéb zeneköltői erényekkel, s különösen a harmadik folvonalbeli ballatzené oly briliáns szám, mely a nagy mesterek alkotásai között követelhetne magának helyet. Hogy az egész műről csak igen mérsékelt elragadtatás hangján szólhatunk, annak javarésztében a súlyos szöveg az oka, mely valóságos szárnyát szegi a zeneköltői lendületnek. *Haraucourt* úr, úgy látszik, a drámaírás legelembb ismérveit nélkül szükkölködik, különben alig választhatna volna a darab mozgató lelkét az elagott Merlint, ki hóhérré hajfűrteivel s mellétverő szakállával már csak reminiscenziákból táplálkozik. Ez az Achilles-sarka a darabnak, melyet *Hubay* Jenőnek sem kétségtelen tehetsége, sem előkelő zenei ízlése, sem pedig bravuros ügyessége nem tudott reparálni. De ha e librettó a lélek erejének, a drámai hév nyilvánulásának mostoha talaja: annál bőségebb alkalmat nyújtott a dekoratív részek ragyogtatására. Az opera *dekoráció* ezt ki is szakmáivolta s a harmadik folvonalban Merlin álmát az ööképek oly csoportosítással mutatta be, melyhez fogható a magyar színpadi technika még nem produkált. A szereplők: Bianchi, Hilgermann, Ney, Takács és Szendrői nagy ambícióval oldották meg művészi feladatukat.

A műcsarnok kiállítását a közönség jól látogatja, s a képvásárlások is megindultak. E hó 15-iken már megnyílt a *karácsonyi tárlat* is, a műcsarnok tanács-termében. Oly kisebb képek vannak benne, melyek ára 150 frtnál nem nagyobb s alkalmasságú ünnepi ajándéknak. — A király részéről az idén is megtörténtek a képvásárlások a műcsarnok kiállításából. A művek kiválasztásával gr. Csáky Albin közoktatásiügyi miniszter volt megbízva, ki 7100 frtért a következő kilenc magyar művész festményeit és egy szobrot választotta:

„A kiváncsiak” *Stetka* Gyulától, „A modern Páris” *Skutecky* Dömétől, „A templomban” *Zemp-lényi* Tivadartól, „Munkács vidékéről” *Mednyánszky* László bárótól, „Melyik a Lizi kisasszony” *Pap* Henrikától, „Templomba menet” *Ujvári* Ignácztól, „Lidike” *László* Fülöptől s ez olajképeken kívül még „A liba-tolvaj” című életnagyságu szoborművet *Jankovics* Gyulától. A király kilitásba helyezte, hogy Budapestre érkezése után meg fogja a tárlatot látogatni.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia decz. 14-iki ülésére, melyen *Szilágyi* Sándor volt az elnök, nagy hallgatóság jelent meg, mert nevezetes tárgy került elő. Az országos statisztikai hivatal főnöke, *Keleti* Károly olvasta fel „*Hazánk népe 1890-ben*” című dolgozatát, mely a legújabb népszámlálás végeredményeit érdekesen és tanulságosan csoportosítja. A szokatlan nagyszámu hallgatóság gyakran éljenzéssel szakította félbe a felolvasást, mikor *Keleti* konstataulta a magyarság örvendetes gyarapodását és erősbédését.

Az 1890-ik év utolsó napján végrehajtott népszámlálás szerint Magyarországon kerek kilenczedelemillió magyar él és mig a lefolyt tíz év alatt minden nemzetiség száma kevesebbedett, addig a magyarság száma két egész százalékkal nőtt. Magyarországnak társországai nélkül, katonasággal együtt, 15.231.864 lakosa van. 1880-ban volt 13.728.622, a szaporodás tehát 1.503.242, vagyis 10.23 százalék.

A házak száma, melyekben, az anyaországban csupán, népnök lakik: 2.478.491; a mi a tíz év előtti népszámlálás eredményéhez képest 7.8 százalék szaporodást mutat. A családok száma 3.370.443 s így ezen, a nép legerősebb alapját képező viszony a tíz év előtti állapothoz képest 17.3 százalékkal javult. A családoknak feje 3 millió esetben férfi, körülbelül pedig félmilliónyi a női családok száma. *Hazánk polgári népessége* 7.450.392 férfiból és 7.683.401 nőből áll, s így esik 1000 férfira 1031 nő. A nőtlenség 4.146.684-en, a hajadonok 3.801.305-en vannak. Az első életévét még be nem töltött *hiszedek* száma 242.998 fi- és 240.018 nőgyermek. Az ötödik életév-ig csoportosítottak száma így alakul: gyermekek 1.265.048, nőgyermek 1.266.152. A két nem között 6-12 év közötti van 2.402.989, a 15-ik életévig 934.567, vagyis az összes iskolakötelezettek száma 3.337.556, vagyis az összes népességnek 22.5 százaléka. A *leányok* közül 7948 már 16 éves kora előtt ment férjhez; 16 és 20 év között pedig 161.819 *ferjes* nő szerepel, míg ugyane korban csak 11.220 *ferfi* lépett házasságra, 40 evnel idősebb hajadon nő 58.581 van, a mi a férjnek levők számának csak 1.87 százalékát teszi. A férfiaknak 60, a nőknek 46.5 százaléka tud olvasni írni. Csak olvasni a férfiak közt 1.9, a nők közt 9.5 százalék tud. *Felvezettek* szerint van az országban: római katolikus 7.241.547, görög kath. 1.655.171, örmény 2.725, görög keleti 2.065.903, ágostai evang. 1.182.487, helvét 2.209.395, unitárius 61.637, más keresztény 7.818, zsidó 706.838, más nem keresztény 239, nazareus 6.829. A népesség szaporodásában az magyarság erősbédése nyilvánul. Mig tíz év előtt az összes lakosság 46.65 százalékát tette, most már 48.64; utána az oláh a legtöbb 17.12 százalékkal, a német 13.12, a tót 12.53 százalék, vagyis számokban kifejezve: magyar 7.361.207, német 1.987.310, tót 1.896.358, oláh 2.590.425, ruthén 379.713, horvát 183.429, szerb 494.847, vend, szlovén 70.658, örmény 2.067, cigány 90.264, egyéb hazai és külföldi nyelvű 77.515. Végül Keleti szép szavakban említette, hogy a közel millennium alkalmával büszke önértéssel fogunk végtekinthetni sorainkon, nem lesz mit szégyelnünk bejött honfoglaló őseinktől. Megőrtük öröküket, gyarapodtunk számban s műveltségben.

Zajoson megtapsolták az előterjesztést.

A Kisfaludy-társaság decz. 16-iki ülése *Gyulai* Pál elnöklete alatt ment végbe.

Beöthy Zsolt titkár a társulat elhunyt tagjairól: Csiky Gergelyről és Hunfalvy Pálról emlékezett meg. Csiky Gergely mellszobrára eddig 1456 frt került össze. *Szász* Károly ezután néhai *Szabó* Károlynak, a jeles történet tudósnak egy régi, még 1817-ben készült műföldrajzát, *Elektro*-ját mutatta be. Horvát Dóme bocsátotta ezt a társaság rendelkezésére. *Szász* Károly több részletet adott elő az értékes fordításból. Utána *Ponori Theurek* Emil olvasta Homér *Iliászának* II. énekét a saját fordításában. A felolvasókat megjel-nezték.

A Petőfi-társaság e hó 13-iki felolvasó ülésére nagy közönség gyűlt össze. Az elnök *Komócsy* József fájdalom részvétellel emlékezett meg Csiky Gergely elhunytáról. Utána *Bercsényi* Béla olvasta fel *Pulzky* Lajos vendégnek egy költeményét. Majd *Endrődi* Sándor lépett a felolvasó asztalhoz, s a közönség előre is tapssal fogadta. Három szép költeményt adott elő. *Id. Abrányi* Kornél a művészetéről, kritikáról és közönségről mondott el találó észrevételeket. — *Bercsényi* Béla *Abonyi* Árpád vendégnek „*Szibil*” című rajzát olvasta fel. — A felolvasásokat zárt ülés követte, melyen tiszteleti tagoknak megválasztották *Pulzky* Ferenczet, *Vámbery* Ármint, *Teleki* Sándor grófot és *Eszaky* Károlyt. — A tagválasztó ülés e hó 23-án lesz. Két új tagot választanak.

Az iparművészeti muzeumban e hó 13-ikán d. e. ünnepélyesen nyitották meg a *Bubics-szobát*, melyet a *Bubics* Zsigmond kassai püspök ajándékozta régi agyag-gyűjtemény tölte be. Összesen 632 darab ez, s a maga nemében páratlan, mert a hazai régi agyag-iparnak ily gyűjteményét már aligha sikerülne összeszerelni. Különösen a ritka becsű halicsi fayence emeli a gyűjtemény értékét. Ugyanekkor nyílt meg a karácsonyi kiállítás is, dús választékú iparművészeti tárgyakkal. A megnyitásra igen díszes és előkelő közönség gyűlt egybe. Ott voltak: *Csáky* Albin gróf közoktatásiügyi miniszter, *Császka* György kalocsai érsek, *Berzeviczy* Albert államtitkár, *Szalay* Imre és *Németh* Imre miniszteri tanácsosok, *Ráth* György kir. táblai tanácselnök, *Pulzky* Ferencz, a nemzeti muzeum igazgatója stb.

MI UJSÁG?

Az uralkodó családban egymásután bekövetkezett újabb csapások nagy részvétet keltenek minden felé. E részvét következménye volt, hogy mikor Bécsben *Zsigmond* főherceg halálának híre elterjedt, az uralkodó család több tagjának betegségéről

is beszéltek, sőt nyugtalanító hírek jöttek forgalomba ő felsége egészségéről is. Ez azonban teljesen alaptalan volt. *Mária Valéria* főhercegnőről szintén túlzott híreket lehetett hallani. A főhercegnő csakugyan gyöngéledik, megkapta az influenzát, de csak enyhé mértékben. Hivatalos jelentéseket nem is adnak ki a főhercegnő állapotáról. Súlyosan beteg azonban *Ernő* főherceg, a ravatalon fekvő *Zsigmond* főherceg testvérbátyja, ki szintén influenzával összekötött tüdőgyulladásban fekszik, mely rövid néhány nap alatt két testvérét ölte meg. *Ernő* főherceg a testvére *Henrik* főherceg temetésére ment föl Bécsbe s már akkor gyöngéledett, úgy hogy a temetési szertartásoknak csak egy részén lehetett jelen. Egészsége később javult, de e hó 16-ikán láza növekedett, tüdőgyulladás következett. A királyt és az uralkodó család többi tagjait folytonosan értesítik a beteg hogylétéről. A főherceg 68 éves, s előhaladt kora is növeli az aggodalmakat.

Diszmű átnyújtása. Gróf *Szécsen* Antal, a történelmi társulat elnöke, a napokban adta át „*Mária Terézia* életrajza”-nak díszes példányait *Mária Valéria* és *Izabella* főhercegnőknek, azonkívül a toscanai főhercegnőnek, a leendő szász trónörökös nejének. A főhercegnők, kik mindhármán beszélik a magyar nyelvet, szívesen fogadták az ajándékot.

A zsinatok. Az *evangelikus* zsinatban a bizottságok működnek, s valószerűleg ünnepek után nyílnak meg a teljes ülések. A *református* zsinat pedig e hó 16-iki ülésében hosszabb időre elnapolta tanácskozásait, valószínűleg csak február havában folytatja a tanácskozásokat. Az egyház szervezeti javaslatot a zsinat egészen letárgyalta s ez evang. egyházzal közösen érdeklő ügyek tárgyalására bizottságot küldött ki.

Bocskay István szobra. Hajdumegyében azaz az eszmével foglalkoznak, hogy *Bocskay* István erdélyi fejedelemnek, ki vitéz hajdút letelepítette földekkel, kiváltságokkal ajándékozta meg, szobrot emeljenek Hajdu Bősörményben. A hajduvárosok 70,000 lakosságától várják az eszme fölkarolását. Egyelőre H.-Bősörmény város közgyűlése *Bocskay* István és *Rethlen* Gábor erdélyi fejedelmek arcképeinek lefestésére 600 frtot szavazott meg.

A szabadságharc emlékeinek a kiállítása. Az 1848—49-iki emléktárgyak kiállításának helyiségét a gyűjtemény rendezője 1892 december végéig bérelte ki s így ez érdekes gyűjtemény még egy évnél tovább együtt marad. Ez év december végétől fogva a kiállítás helyiségében kizárólag a *Kossuth* képeknek bővített kiállítása lesz látható, mig a többi olajfestményeket, fegyvereket, proklamációkat és képeket a gyűjtemény rendezője a télen át *vidéki nagyobb városokban* óhajta kiállítani.

Nemzeti színházunk Bécsben. A jövő évben Bécsben nemzetközi színházi és zenekiállítását rendeznek. Lesz nemzetközi színpad is, melyen különböző szintársulatok tartanak előadást. Gróf *Zichy* Géza intendáns készséggel megengedte, hogy az opera és nemzeti színház művészei a kiállítási színházban fellépjenek. A magyar művészek öt estén át játszanak.

Zsinati tagok arcképei. A protestáns zsinatok tagjainak arcképeit emlékalbumokban öröklítik meg. A zsinat háznagyjának kezdeményezésére a tagok külön-külön lefényképeztetik magukat és a fényképeket albumokba összefoglalva, az egyházak és egyházkerületek levéltárába fogják elhelyezni az alkotmányozó országos zsinat emlékére. A foltvételek nagy része *Erdélyi* fényképész műtermében már meg is történt.

A magyar turista-egyesület budapesti osztálya. A magas Tátrában az öt-tónál építendő budapesti menedékház költségeinek fedezése decz 29-én kedden a fővárosi vígadó ét-termeiben érdekes műsorral hangversennyel egybekötött táncestélyt rendez, melyre a tagok személyijegy 1 forint, családijegy 3 forint. Nemtagoknak személyijegy 2 forint, családijegy 4 forint. Jegyek az osztály pénztáránál, *Károlyi* György úrnál (Dorottya utca 10. szám alatti papírkereskedésben) és este a pénztárnál kaphatók.

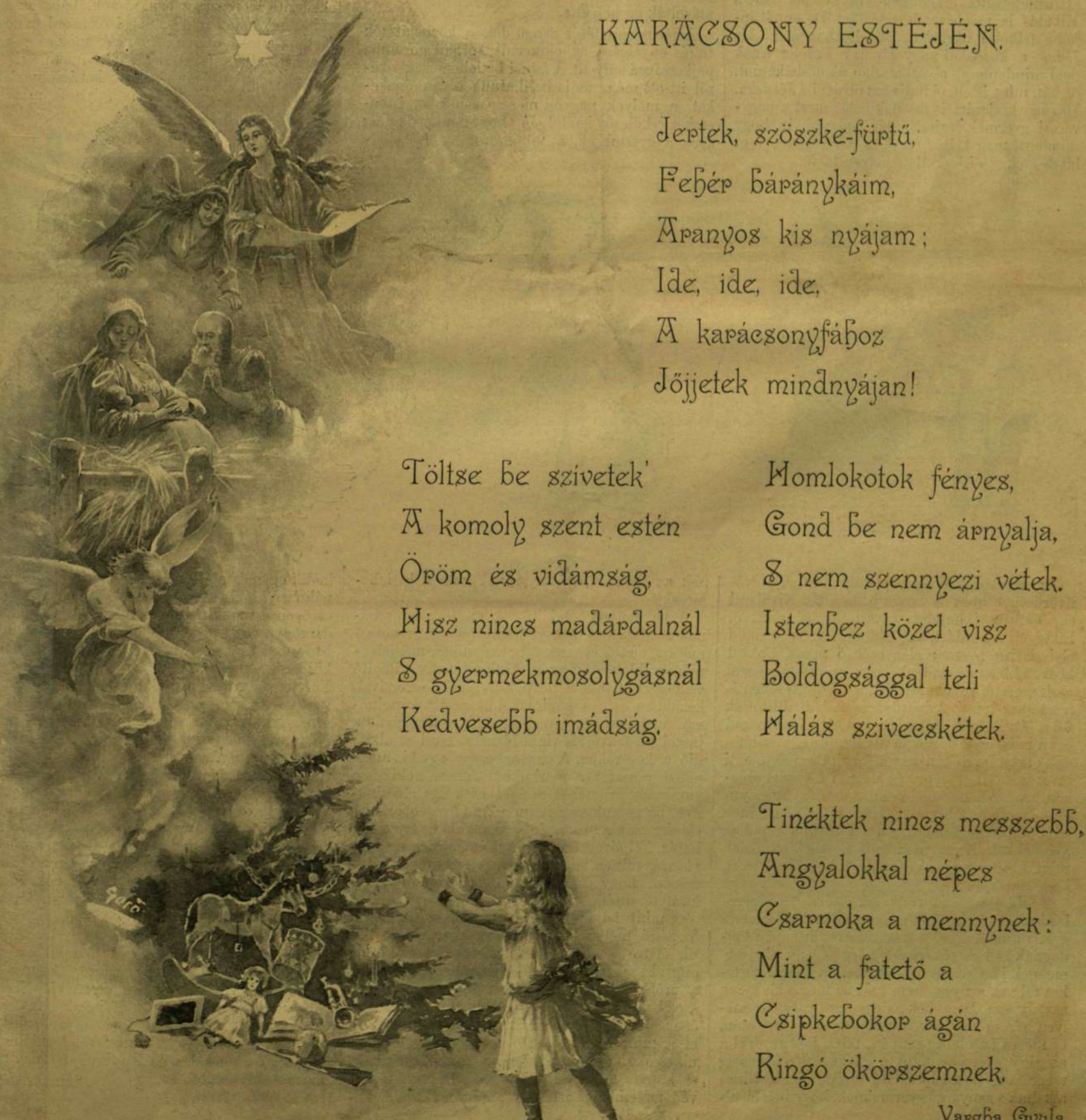
Szabadságharcai muzeum Aradon. Az aradi Kölcsey-egylet oly muzeumot tervez, melyben a szabadságharc emlékeit gyűjténék össze. A közönséghez intézendő felhívást közelébb már közzéteszték. A muzeum számára elkéri a várostól a vértanúszoborra tett koszorúk szalagjait s a szobor termékeit. Együttal azt is kéri fogják, hogy az egykori muzeum s a szabadságharcai muzeum számára az új megvehetű építésénél alkalmas helyiséget rendelkezessen be.

52. SZÁM. 1891.

BUDAPEST, DECEMBER 27.

XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Külföldi feltelemek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt | fél évre — 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félévre — 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5. — Külföldi előfizetőknek a postaiag felérvre — 2.50 meghatározott viteldij is csatolandó.

KARÁCSONY ESTÉJÉN.

Jertek, szöske-fürtü,
Fehér baránykaim,
Aranyos kis nyájam:
Ide, ide, ide,
A karácsonyfához
Jöjjetek mindnyájan!

Töltse be szívetek'
A komoly szent estén
Öröm és vidámság,
Misz nines madárdalnál
S gyermekmosolygásnál
Kedvesebb imádság.

Momlokotok fényes,
Gond be nem árnyalja,
S nem szennyezi vétek,
Istenhez közel visz
Boldogsággal teli
Malás szivecskétek.

Tinéktek nines messzebb,
Angyalokkal népes
Csarnoka a mennynek:
Mint a fatető a
Csipkebokor ágán
Ringó ökörszemnek.

Vargha Gyula.